

Työeläke

EKONOMISTI
JAAKKO KIANDER PUHUU

TYÖELÄKE-
KANSA
KUUNTELEE

4

14

20

29

4 Ei yhtään uutta työpaikkaa eläkeiän korottamisella
Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtaja **Jaakko Kiander** puhuu eläkeiän korottamisen sijaan työllisyysasteen ja työpaikkojen turvaamisen puolesta.

7 Työurien pidentämisen tavoite pysyy

8 Verkkopalvelut kuluttajatestissä
Tiedätkö, mikä on työeläke? Tätä kysyttiin kaduntallaajilta torigallupissa.

9 Selkeä navigaatio ja tietojen helppo saatavuus arvossaan
Työeläke-lehti kysyi eri eläkelaitoksista, millaisia verkkopalveluja ne tarjoavat. Esittelemme tässä numerossa muutaman palvelun, joiden toimivuutta käyttäjät kommentoivat.

12 Koskinen
Kolumnissaan **Lasse Koskinen** nostaa esiin vuoden merkittävimmän tilastoluvun.

13 Asiantuntija-artikkeli
Erityisasiantuntija **Arto Laesvuori** kirjoittaa artikkelissaan, että työurien pituus Suomessa yli EU-keskitason.

14 Kokemuksen ääntä
Melan ratkaisupäällikkö **Leo Pääkkösen** käsissä hakijan tilanne aukeaa ja ratkaisu lonksahtaa paikalleen.

16 Työeläkekuntoutuksen uusi aika
Työeläkekuntoutuksessa asiakkaan pallottelua eri toimijoiden välillä halutaan minimoida. Nyt valttia on yhteistyö, sillä työkyvyttömyyden uhkaan pitää tarttua heti kiinni työpaikoilla. Kuntoutus ei saa viivästyä rahoituksellisen rajankäynnin takia.

19 Mielen kuntoutus alkaa aavistuksesta
Tunnollisen esimiehen, **Rauni Nuutisen**, tarina.

20 Hyvä hoito selätti kivun
Selkäsairaudesta toipuneen **Seppo Kujalan** selviytymistarina.

22 Asiantuntija-artikkeli
Ekonomisti **Kati Ahonen** kirjoittaa artikkelissaan, että yksinasuminen selittää usein eläkeikäisten naisten köyhyyttä.

24 Jarrua syrjäytymiselle
EU:n teemavuosi 2010 torjuu köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä.

26 Perhe-eläke lesken ja lapsen turvaksi
Tunnetko eläkelajin -sarjassa esitellään tässä numerossa perhe-eläke.

29 Kaikesta huolimatta eläke kantaa
Leskeksi jäänyt ja sittemmin uudelleen avioitunut **Irma Vaittinen** kertoo, että kaikesta huolimatta leskenäkin elämä jatkuu.

30 Pallo hallussa
Tiedottaja **Peter Lindström** seuloa maailmanpalstallaan uutisia eri maiden eläkejärjestelmistä.

32 Terveyskansalaisuuden tiellä
Kenelläpä olisi sitä vastaan, että suomalaisia yritetään valistuksen keinoin käännättää terveellisten elämäntapojen tielle?

34 Kuntatyöntekijöiden eläkepoistumaan ei voi varautua liikaa
Kuntien eläkevakuutuksen tilastopäällikkö **Tuomo Halmeenmäen** mukaan kunnat ovat varustautuneet hyvin eri tavoin tulevaan.

Karvoihin katsomista

34

35 Tiedoksi

36 Nimitykset

37 Luin kirjan

37 Yhdyskunta Sarjakuva

38 Senioreita kabinetteihin Toinen ajattelijapalstan kynävieras **Sirkka-Liisa Kivelä** haluaa seniorit osallisiksi päätöksentekoon.

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

Kerrottakoon se heti tähän alkuun lukuohjeeksi, että olen surkea velvollisuuksien täyttäjä.

Minulle sopii vallan mainiosti, että joku toinen hoitaa puolestani erinäisiä tehtäviä. Olen aina mielihyvin tyytynyt siihen, ettei minun tarvitse itse huolehtia esimerkiksi tulevasta eläketurvastani. Kunhan käyn töissä, niin asia hoituu sillä.

Tietenkin olen onnekas, kun olen saanut paiskia tavallista palkkatyötä jo tähän mennessä aika pitkän rupeaman. Työuraani sisältyy muutama lastenhoidollinen reikä, mutta muuten aika tasaista tahtia on pidellyt.

Verotuetun pitkäaikaissäätämisen lähtölaukauksessa nähdään tunteisiin vetoavaa mainontaa. Sopivasti säästämismarkkinoiden aukeamisen aattona suomalaisten elinikäennustetta on tarkistettu vielä rutkasti ylöspäin. Ja samaan aikaan kansalaiset ovat tulleet entistäkin tietoisimmiksi elinaikakertoimen vaikutuksista.

Mikä markkinatilanne!

Miksei minuun kuitenkaan vetoa mainoksen sohvalle löhöilevä apaattinen karvaturri, joka viettää kissanpäiviä? Olenko tosiaankin valmis hoitamaan koiranvirkoja hamaan harmaantumiseen saakka? Enkä tunnu edes säikähtävän siitä, ettei minulla ole kenties varaa vanhoilla päivilläni mieleiseeni rotukissaan tai -koiraan.

Taidan olla pelkästään inhorealisti. Ensinnäkin pidentyvä elinikä on mielestäni hieno asia. Ajatella, että olemme onnistuneet lisäämään terveitä elinvuosia syömällä paremmin, tupakoimalla vähemmän ja liikkumalla enemmän! Elintaso on kohonnut ja työolot parantuneet. Ja kun elinikää tulee lisää, niin eläkkeelläkin ehtii paistatella lisätövuosista huolimatta.

Eihän se tietenkään kivalta tunnu, että suhteessa palkkoihin eläkkeet kasvavat enää tämän vuosikymmenen loppuun ja kääntyvät sitten laskuun. Kun minä pääsen eläkkeelle, puree elinaikakerroin kuukausierästä aimo lohkon. Jos en aio kitkutella pitkää elämää nihkeällä eläkkeellä, tulee minun joko työskennellä pidempään tai säästää omaa vanhuudenturva.

Jos saan valita, niin teen mieluummin töitä ja kerrytän siten itselleni eläkettä.

Kukaan ei voi kuitenkaan takuvarmasti tietää, pystyykö tulevaisuudessa säätelemään itse työntekoaan. Joko oma terveys tai työmarkkinat voivat heilahtaa epäsuotuisaan asentoon. Siksi ei pidä sinänsä halveksia säästämistä tai vakuutusta, ei yksilöllistä eikä lakisääteistä.

Mutta sitä en ihan kakistelematta niele, ettei minulla muka olisi vaihtoehtoa. Pelottelustakaan en tykkää.

Taidan sittenkin samaistua sellaiseen kissaan, joka putoaa aina omille jaloilleen. Ja helppo on pudota, kun joku toinen on kutonut puolestani tömäystä pehmentävän turvaverkon.

Kati Kalliomäki

Palkansaajien tutkimuslaitoksen
johtaja Jaakko Kiander:

Ei yhtään uutta työpaikkaa eläkeiän korottamisella

Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtaja **Jaakko Kiander** puhuu eläkeiän korottamisen sijaan työllisyysasteen ja työpaikkojen turvaamisen puolesta. Kiander ei kannata suoraviivaista vanhuuseläkeiän alarajan korottamista.

– Se ei tuo yhtään uutta työpaikkaa, jos vanhuuseläkeikää korotettaisiin. Yritykset perustavat työpaikkoja, jos se on niille kannattavaa. Myös tämä päättäjien pitää tunnistaa, kun puhutaan työurien pidentämisestä, hän sanoo.

Mitä vanhuuseläkeiän korottaminen toisi, jos se ei toisi työpaikkoja?

– Jos alaikäraja nostetaan, osa ihmisistä ei jaksakaan sinne asti. Todennäköisesti se entistään kasvattaisi työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutuvien ihmisten joukkoa. Toisin sanoen vaikutus olisi päinvastainen, mihin työurien jatkamiskeskustelussa on pyritty, Kiander toteaa.

Lainsäädäntöön ei saisi puuttua

Puheet eläkeiän nostamisesta eivät ole nousseet tyhjistä. Väestö ikääntyy ja elinajan odote lupaa suomalaisille entistä pidempää elämää eläkevuosiksi.

Kiander muistuttaa, että vuoden 2005 eläkeuudistuksessa työeläkkeisiin sisään rakennettiin mekanismi, elinaikakerroin.

– Elinaikakerroin ottaa vanhuuseläkkeelle siirtyvien ikäluokan odotettavissa olevan eliniän huomioon. Nyt pitäisi jaksaa katsoa mekanismin vaikutukset pidemmällä aikavälillä ennen kuin tehtäisiin taas uusia lakimuutoksia.

Kiander painottaa, että jatkuvat muutokset vievät luottamusta pitkäjänteiseltä talouden suunnittelulta. Hänen mukaansa eläkeuudistuksia ei pitäisi olla kovin usein tekemässä.

– Lainsäädäntöön ei saisi nyt puuttua, ellei sitten tavoitteena ole nykyisen järjestelmän murentaminen, hän miettii.

– Nyt on oltava malttia, sillä työttömyys tästä vielä pahenee.

Naapurimaat meitä johdattavat

Kiander muistuttaa, että osa talouden vaikeuksista juontaa juurensa lähinaapurustostamme Venäjältä ja Ruotsista.

Tätä taustaa vasten hän arvioi, että työttömyysaste kohoaa 11 prosenttiin tämän vuoden aikana. Syksyllä olisi noin 300 000 ihmistä työttömänä.

– Suomi näyttää taloustilanteessa kärsineen enemmän kuin monet muut maat. Muilla mailla oli pankkikriisi, mutta meillä sitä ei ollut. Globaalin finanssikriisin vaikutukset tuntuivat meilläkin, mutta lisäksi ikävän loven talouteemme tekee kilpailuvyn heikkeneminen suhteessa tärkeisiin kauppakumppaneihimme Ruotsiin, Venäjään ja Britanniaan.

– Öljyn hinnanmuutokset vaikuttavat suoraan Venäjän ostovoimaan, ja sillä suunnalla on nyt matalasuhdanne.

Jos itä ei vedä, sen helpompaa ei ollut lännen suuntaan. Myös Ruotsin kruunu heikkeni ja devalvoitu kruunu kuroi kilpailuetua euroon nähden. Tämän seurauksena vientiteollisuutemme on kärsinyt enemmän kuin eurohuumassa osattiin ajatella. Aina eurosidonaisuus ei ole yksipuolisesti merkinnyt Suomelle hyvää, vaikka on saatu tuntuvasti hyötyjäkin.

– Suomen perinteinen prosessiteollisuus on tässä kilpailutilanteessa heikentynyt potilasasteelle. Kun diagnoosi on tällainen, me emme voi yksin tilannettamme ratkaista. Venäjä ja Ruotsi vaikuttavat meihin nytkin kohtalokkaasti, Kiander sanoo.

Työllisyysaste vajonnut 65 prosenttiin

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64-vuotiaista oli tammikuussa 65,5 prosenttia. Kun työllisyys kääntyy laskuun, taantumana myötä etenkin nuorten työllisyys heikentyi voimakkaasti.

Työllisyysaste vai työttömyysaste, kumpi tilastoluku kuvaa osuvammin taloudellista tilannetta?

– Julkisen talouden kestävyyydestä tehtyjen laskelmien mukaan yli 70 prosentin työllisyysaste näyttäisi turvaavan hyvinvointivaltion rahoitustasapainon lähivuosina. Pitkällä aikavälillä työllisyysasteen on noustava 75 prosenttiin.

Silloin vaakakupissa pysyvät menot ja tulot balanssissa eikä tarvetta ilmaannu yllättäviin veronkorotuksiin eikä tuntuviin palvelutason leikkauksiin. Kun työllisyysaste painuu alle 70 prosentin, kestävyysvaje kuristaa julkisen talouden pakottavasti huonolle hapelle.

– Työllisyysaste on vajoamassa 65 prosenttiin, siitä kannan huolta. Pitkän ajan tavoitetilan tulisi olla 80 prosentissa, ja yhdessä osassa maata, Ahvenanmaalla, siihen ylletäänkin, Kiander sanoo.

Alijäämä laskenut yli kolmen prosentin

Toinen talouden tolan mittari on bruttokansantuote (bkt), jolla kuvataan kotimaisen tuotannon määrää. Bkt:n laskiessa julkisen

talouden rahoitustasapaino heikkenee. Näin kävi meillekin vuonna 2009, kun aiempi rahoitusylijäämä muuttui alijäämäksi, joka oli suuruudeltaan yli kaksi prosenttia suhteessa bkt:n arvoon.

Alijäämän bkt-osuudessa tapahtuvaa muutosta seurataan nyt silmä kovana sekä valtiovarainministeriössä että Euroopan komissiossa: Suomen julkisen talouden alijäämä on tänä vuonna ylittämässä euroalueen maille asetetun kolmen prosentin rajan. Kianderin mukaan alijäämä voi heikentyä 4 – 5 prosenttiin saakka ennen pohjakosketusta.

Tieteellisen ja täsmällisen numerotiedon vastapainoksi voisi talouden tilannetta kuvata potilasmetaforan avulla. Onko Suomi jo potilasvaiheessa?

– Potilasvertaus on osuva kuvaus tilanteessa, jossa talouden elvyttämiseksi etsitään lääkkeitä. Tepsivää yhtä lääkettä ei ole löydetty. On muistettava, että lääkitys lähtee diagnoosista.

– Siitä kaikki ovat yhtä mieltä, että talouden laskusuunta pitää saada pysäytetyksi. Mutta yksimielisyyttä elvytyskeinoista ei ole vielä löydetty. Päätöksentekijät eivät ole täysin yksimielisiä sairauden laadustakaan, Kiander muotoilee.

Työeläke velkaantumisen vastapainona

Mitä vaikutuksia taantuman aikana on valtiontalouden ja kotitalouksien velkaantumisella? Suomen tilannetta Kiander ei näe toivottoman synkkänä.

– Nykytasolla valtionvelka, 60 miljardia euroa, ei vie kansantaloutta kuralle. Meillä menee paremmin kuin monella muulla EU-maalla. Suomi on varautunut puskurein: valtion osakesalkku, kassavarat ja lainasaamiset vahvistavat tasetta, minkä vuoksi nettovelkaa ei ole vielä päässyt syntymään. Myös työeläkejärjestelmän jättimäinen 120 miljardin rahastovaranto vahvistaa julkista taloutta ja koko kansantalouden rahoitus pohjaa.

Voidaanko työeläkejärjestelmällä paikata talouden kestävyysvajetta ja sitä kautta loitontaa velanoton tarvetta?

– Työeläkejärjestelmä toimii vastapainona kotitalouksien velkaantumiselle. Ihmisillä on oman taloutensa suunnittelussa tiedossa tuleva työeläkelupaus. Tämä luvattu vanhuudenturva odottaa eläkevuosina, ja sitä selustaa vasten työikäisenä uskalletaan hankkia varallisuutta velkapääomalla, hän sanoo.

– Ilman työeläkejärjestelmää tarvittaisiin paljon enemmän yksityistä säästämistä.

Milloin viimeksi meni näin kehnosti?

Viime laman syvimpään aikaan 1990-luvulla oli pahimmillaan 17 prosentin työttömyys. Nyt Kianderin näköpiirissä ei ole niin syvää pudotusta.

Kuitenkin yksikkötyövoimakustannusten nousu heittää suolaan potilaan haavoihin. Tehoja hae-

taan samanaikaisesti, kun palkkakustannusten ja tuottavuuden suhde on kääntynyt epäedulliseksi. Tuottavuuden parantamiseksi yritykset saneeraavat tuotantoaan; ja suomeksi sanottuna se tarkoittaa tehtaiden sulkemisia. Kiander toteaa, että totaaliset alasajot aiheuttavat pysyviä työpaikkojen menetyksiä.

– Tällä tavoin työttömyys lähtee nousuun. Notkahdusvaihetta seuraa tilanteen vakiintuminen ja yritykset jatkavat toimintojensa tehostamista. Vastan jälkeen tilanne kääntyy parempaan suuntaan. Kulan kuromiseen kuluu useampia vuosia.

– On katsottava lähitulevaisuudessa todennäköisesti vuoteen 2015, jotta notkahdus olisi ohitettu, Kiander uskoo.

Taloudessa luotetaan numerotietoon

Kysytäänpä vaikeimmatkin asiakokonaisuudet kansanomaisesti selittävältä Kianderilta, kuka tämän maan ajattelua johtaa. Keitä ovat tämän maan viisaat, joihin päätöksenteossa nojataan? Onko älyn kirkkain kärki yhteiskuntatieteilijöillä, ekonomisteilla vai poliitikoilla?

– Jokaisessa ryhmässä on älyä, niin poliittisissa päätäjissä, yhteiskuntatieteilijöissä ja ekonomisteissa.

– Useimpiin yhteiskunnallisiin asioihin, myös sosiaaliturvakysymyksiin, raha kietoutuu päätöksen taustalla vaikuttavana asiana. Ekonomistien näennäisen vahva asema johtuu siitä, että he pystyvät päätöksen pohjaksi esittämään lukuja, toisin kuin muut yhteiskuntatieteilijät, Kiander sanoo.

Taloutta koskevassa suunnittelussa – esitystaloudessa – numerotiedolla ja laskelmilla selitetään nopeasyklisessä ajassa tapahtunutta muutosta.

Kansantaloustiedettä pääaineenaan lukenut valtiotieteen tohtori Kiander on kiinnostunut myös taloushistoriasta, ja pitää menneisyyden kokemuksia erilaisista kriiseistä hyvin opettavaisina. Tutkijan kiihottomuudella hän ottaa näppärästi numerot avukseen, ja vie keskustelun asian ytimeen.

– Nyt ei ole pula työntekijöistä, vaan työpaikoista. Kokonaisia yrityksiä ja suuria toimipaikkoja menee nyt alta. Suomessa on takavuosikymmeninä vain kahteen otteeseen, vuosina 1973 ja 1989, ollut aidosti pula työntekijöistä.

Teksti: Anne Iivonen

Kuvat: Karoliina Paatos

EU-komission tilaama tutkimus ei tue väitteitä, että Suomessa tehtäisiin lyhyttä työtä. Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtajan Jaakko Kianderin mukaan suomalaiset yltävät hyvinkin 40 vuoden työuriin, kunhan työlle on kysyntää ja työelämää kehitetään.

Työurien pidentämisen tavoite pysyy

▶ Hallitus ja työmarkkinajärjestöt ovat päättäneet jatkaa työurien pidentämiseen tähtääviä valmisteluja. Jo laadittujen arvioiden valossa pidetään tarpeellisena edistää keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän nostamista uskottavasti vähintään kolmella vuodella vuoteen 2025 mennessä.

Työurien pidentämistä aiemmin valmistelleiden työryhmien ohjausryhmä pyysi ehdotettujen toimenpiteiden vaikuttavuusarvioita sekä kotimaisilta tutkimuslaitoksilta että OECD:ltä.

Kotimaiset tutkimuslaitokset arvioivat erityisesti ns. Ahtelan työryhmän ehdotuksia. Niitä pidettiin yleisesti hyvinä, mutta vaikutusten tarkempi määrittäminen arviointi todettiin käytettävissä olevien tietojen perusteella mahdottomaksi.

Jatkotyöryhmien työ toteutetaan kolmikantaisesti sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön johdolla. Osapuolet jatkavat tapaamisia kuukausittain.

Jatkossa kolmikantaisesti käsiteltäviä seitsemän asiakokonaisuutta ovat talouden kasvu ja tuottavuus, julkisen sektorin tuottavuus, työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden torjunta, ostovoima ja kilpailukyky, työurat ja työttömyysvakuutusrahaston talous.

Linjausten ja ehdotusten valmistamisen tavoiteaika on syyskuun puoliväliin mennessä. Kuitenkin hallituksen budjettiriihen päätöksiä edellyttävissä asioissa esitykset tehtäisiin jo aiemmin.

Seitsemän asiakokonaisuutta tarkastelussa:

1. talouden kasvu ja tuottavuus
2. julkisen sektorin tuottavuus
3. työllisyysasteen nostaminen
4. työttömyyden torjunta
5. ostovoima ja kilpailukyky
6. työurat
7. työttömyysvakuutusrahaston talous

Verkkopalvelut kuluttajatestissä

Gallup Hakaniemen torilla Helsingissä

1. Tiedätkö, mikä on työeläke?
2. Kuka sen voi saada ja minkä ikäisenä?
3. Mistä saat lisää tietoa työeläketurvasta?

Arto Kujala

1. Kun tekee tarpeeksi töitä, niin saa työeläkettä. Isompi kuin kansaneläke.
2. Se, joka on sitä työuransa aikana ansainnut. Eläkeikä on joustava 63 – 68 vuotta.
3. Netistä, vaikka Eläketurvakeskuksen sivuilta.

Merja Rinne

1. Työeläkettä kertyy, kun on töissä. Aiemmin oli joku alikäraja, mutta en tiedä, onko se muuttunut.
2. Eläkkeellejäämisikä riippuu varmaan alasta, millä työskentelee.
3. Kelasta varmaan.

Tiina Kylli

1. Töissä olijat maksavat osan palkastaan ja kerryttävät työeläkettään. Jos kertyy tarpeeksi, niin ei saa kansaneläkettä.
2. Oletan, että eläkkeellejäämisessä. En nyt muista mikä se on, mutta sitä yritetään saada kaikille 65 vuoteen.
3. Eläkelaitoksista, esimerkiksi kunnallisesta eläkelaitoksesta. Riippuu siitä, onko kunnalla vai yksityisellä töissä.

Irene Korimäki

1. Sitä kertyy työansioista, joita on ansainnut sen jälkeen, kun on täyttänyt 23 tai 21 vuotta. En muista kumpi.
2. Ne, jotka ovat olleet ansiotöissä ja kerryttäneet eläkettään. Arvaisin, että pitää olla tietty määrä vuosia töissä ennen kuin sen voi saada.
3. Eläketurvakeskuksesta, Telasta, Kelasta.

Teksti: Sannamari Ollikkala

Kuvat: Karoliina Paatos

SELKEÄ NAVIGAATIO ja tietojen helppo saatavuus arvossaan

Työeläke-lehti kysyi alkuvuonna eri eläkeyhtiöistä ja -laitoksista, millaisia verkkopalveluja ne tarjoavat. Samalla pyydettiin vinkkejä hyvistä työeläkealaa läheltä liippaavista palveluista. Vaikka vain osa ennätti vastata kyselyyn, palveluja löytyi valtavan paljon.

Kaikelle kansalle tarkoitetut palvelut ovat useimmiten avoimilla sivuilla. Laitosten omille asiakkaille, sekä työnantajille että vakuutetuille, tarjotaan tietysti eniten. Näiden palvelujen käyttäminen vaatii tunnistautumista. Tässä jutussa mainitaan esimerkinomaisesti muutama.

Palveluja myös käytetään. Maatalousyrittäjien eläkelaitos alkoi hoitaa viime vuoden alussa myös apurahansaajien eläketurvaa, ja Melan sähköisten asiointipalvelujen käyttö lisääntyi lähes 80 prosentilla viime vuoden aikana, kertoo Melan viestintäpäällikkö **Markku Pulkkinen**.

Laitokset tarjoavat omille asiakkailleen varsinaisten eläkeasioiden lisäksi myös työhyvinvointiin liittyviä palveluja. Esimerkiksi Eläke-Tapiolalla on eTyky ja Ilmarisella työhyvinvointipalvelu, jotka tarjoavat sekä tietoa ja materiaaleja että ihan konkreettisia työkalujakin työnantajille.

Valtiokonttorin Kaikunet-ekstranet tiedottaa niin ikään muun muassa työkykyasioista.

Katso peiliin, avaa animaatio

Avoimilla sivuilla olevia palveluja pääsee käyttämään kuka tahansa netin käyttäjä.

Muun muassa Ilmarinen, Varma ja Eläke-Tapiola tarjoavat esimerkiksi tilapäisen työnantajan vakuutuspalvelun. Niiden avulla kuka tahansa kansalainen voi hoitaa tilapäisesti palkkaamiensa työntekijöiden vakuuttamisen.

Varman sivuilta löytyy ”Erkki”, jonka vanhuus- tai osa-ikäeläkkeen muodostumista voi tutkia. Sivuilta on myös työ-

hyvinvointia näyttävä Evita-peili. Kuntien eläkevakuutus on panostanut animaatioihin, joissa käydään läpi esimerkiksi ammatilliseen kuntoutukseen hakeutumista.

Muutama vastaaja mainitsi erikseen STM:n Klinikka.fi esimerkiksi hyvästä verkkopalvelusta. Se keskittyy nimenomaan työhyvinvointiasioihin.

Mitä eri palveluista ajattelee niiden kohdeyleisö, se eläkeasioista yleensä vain jonkin verran kiinnostunut työkäinen tavallinen kansa?

Verkkopalvelujen kuluttajatestiin kutsuttiin verkossa aktiivisesti toimivia henkilöitä. Hyvä ryhmä löytyi mikroblogiyhteisö Qaikusta.

Yhtään apurahatutkijaa ei sattunut Qaikun haaviin, joten Melan sivuja koskevaan kysymykseen ei tullut vastauksia. Muita kysymyksille alistettuja palveluja, Työeläke.fi:tä ja erikseen sen eläkesanastoa, Varman sivuja ja erikseen Evita-peiliä sekä STM:n Klinikkaa sen sijaan kommentoitiin.

Qaikussa esiinnyttiin nimimerkeillä. Nimimerkkien sijaan vastaajista käytetään tässä etunimiä. Henkilöistä nuorin on alle 30-vuotias **Salla Outi**, **Jaana** ja **Tiina** ovat yli 30-vuotiaita. **Timo** lähentelee 50:tä vuotta ja **Marjatta** on noin 60-vuotias.

Teksti: Sammari Ollikkala

TYÖELÄKE.FI Kaikki työnantajat samalle otteelle

Eläkeotteessa hyvää on se, että se tunnistaa kaikki ne tahot, jotka minulle ovat maksaneet palkkaa, myös siis ne, joista heillä ei ole tarkempaa tietoa (koko julkinen sektori: kunnat, seurakunnat, valtio). Tunnistavat edellä mainituista myös ne tulot, joista ei ole kertynyt eläkettä ja selittävät syyn tälle. Lisäksi ohjaavat eteenpäin etsimään tietoa julkisen sektorin eläkkeistä. Olisipa hienoa, jos kaikki eläketiedot voisi saada kootusti yhdestä paikasta! *(Tiina)*

Selailin työeläkeotettani. Olisi kyllä toivottavaa, että julkisen puolen eläkkeet näkyisivät tässä samassa. Nyt ne täytyy pyytää erikseen meilillä. *(Jaana)*

Löytyi tarpeellinen, mutta saisipa kaikki tiedot yhdestä paikasta! Jotenkin olisi mielestäni paras, jos koko pakkaus olisi yhdessä paikassa, josta saa suoraan ajankohtaisen tilanteen. Taidan pyytää liikaa. *(Marjatta)*

Jes, sähköistä palvelua! Hienoa, että paperiversion saa peruutettua. Hasusti pisti silmään etusivun ilmoitus ”toimii varmimmin klo 8 – 20”. Vähän kuulostaa nyt VR:n verkkomeiningiltä. Eläkeote on kyllä sikäli surullista luettavaa, että olen yli 23-vuotiaana ollut enimmäkseen julkisella sektorilla hommissa, ja nehan eivät tuossa näy. Mikä on tosiaan vähän harmi, eihän siinä olisi kyse kuin rajapinnoista... *(Salla)*

”Oma työeläkeote” -linkki voisi olla selkeämpi, erottua heti ensi vilkaisulla tekstimassan keskeltä. Työeläkeote oli kauhean monen klikkauksen takana, mutta aukeni kiltisti ja oli selkeästi luettavissa. Taas harmitti, että alle 23-vuotiaana tienaanistani palkoista ei ole karttunut eläkettä. Kiva, että lasten kanssa kotona vietetyistä vuosista on kuitenkin hieman karttunut. *(Outi)*

Sanasto toimii, kunhan sen löytää

Näin arvioitiin Työeläke.fi:n sivuston kohta Työvuodet palkat ja karttumaprosentit:

”Aikaisemmat laskelmat ovat arvioita, jotka harvoin ovat täsmälleen samansuuruisia kuin eläkepäätökseen laskettu eläke. Kaikkia tietoja ei ehkä ole ollut käytettävissä arviolaskelmia tehtäessä.” Miksihän näin? Eläkeotteen tiedot näyttävät olevan oikein. Luulisi, että laskelmat ovat harvoin puutteellisia. *(Timo)*

Oli ihan uusi tieto, että opiskelustakin kertyy eläkettä. Sisällön jaottelu ikäryhmien mukaan on hyvä ajatus. *(Salla)*

En ollut ihan varma, kuulunko 33-vuotiaana ”nuoriin” vai ”keski-ikäisiin”. Nuoriso-osastolta tuntui löytyvän enempi itseä kiinnostavaa luetavaa. Eläkesanastoa hain jonkin aikaa; sanasto tuntuu kattavalta. Hyvä, että termit selitetään, elinaikakerroin ja lastenhoitoajat eivät ole itseltänselvyyksiä. *(Outi)*

Meni vähän aikaa ennen kuin löysin linkin sanastoon. Ansion alenema: aika vaikeaselkoisesti sanottu yksinkertainen asia. Ilmeisen kattava sa-

nasto, ja sitä lukiessa tulikin tuntuma, että monimutkainen on eläkejärjestelmämme. Tarpeen vaatiessa sivuille on syytä palata. Tietoa löytyy. *(Timo)*

Sanasto on kattava ja hyödyllinen. Täytyy laittaa töissä jakoon. *(Jaana)*

Linkki eläkesanastoon on vähän oudossa paikassa, meni hetki, että löytyi. Tavallaan taustatietoa muiden taustajuttujen seassa, mutta ehkä asiassällöltään voisi kuitenkin olla myös tuolla vasemman laidan alemmassa navissa? Onko sanasto mukana haun indeksoinnissa? Esimerkiksi haku ”kansaneläke” ei tuota kovin järkevää tulosta. *(Salla)*

KLINIKKA.FI Pirteä sivusto, jonne eksyy

Tykkään ulkoasusta! Yleisvaikutelma sivustosta klikuttelun jälkeen on kuitenkin vähäsen sekava, itselle hyödyllisten osioiden löytäminen ei välttämättä onnistu. Lisäksi alisivuilla on monenlaista tapaa esittää asioita ja navigointivaihtoehtoja, esimerkiksi tuo sarjisscrollaus on vähän outo. *(Salla)*

Ulkoasu huomattavasti työeläke.fi:tä pirteämpi. Etusivulta ei oikein käy ilmi, mistä oikein on kysymys. Joku ministeriön juttu, joo, mutta kuka siellä käy keskustelemassa? Kenelle sivusto oikein on tarkoitettu? Lopujen lopuksi navigointi on sekavaa, täällä on vähän eksyksissä, että minne kannattaisi mennä. *(Outi)*

Duunitalokoiden linkki ei toimi. Ois kiinnostanut. *(Marjatta)*

Navigointi Löydä ratkaisuja -osiossa on jotenkin takkuista. Jos haluan nopeasti tietoa, tuo sarjakuva saattaa turhauttaa. *(Jaana)*

Naistenlehtitesti pois, näkemyksiä lisää

Testaa työsuhteesi tila -testi on turhan simppelellä laadittu. Lopputuloksen arvaa ennalta, ja vaihtokset ovat aina samassa järjestyksessä. Vähän naistenlehtikamaa. (Jaana)

Henkinen tila... Tuo meni alle arvostelun! Tälle tasolle ei mielestäni asiavilla pitäisi mennä. Naistenlehtien jutut ovat muualla! (Marjatta)

Aika simppele cosmopolitan-testi, mutta samalla myös opettavainen vastaajalle, kun erot tehdään selkeiksi. (Salla)

Näkemyksiä-juttu (Ismo Suksi) on hyvä. Tätä lisää. Hyviä käytäntöjä työelämään -osasta plussat. (Marjatta)

Suksen päätoimittajajuttu oli ihan hauska. Näitä voisi käydä lukemassa. Katumusmeiliä olisin joskus tarvinnut. Kinoklinikkaa voisivat kuvitella käytettävän infoissa ja koulutuksissa. (Jaana)

”Tee huviksesi” -otsikko ei ihan avannut, mitä sen takaa löytyisi. Kuitenkin varaosakauppa on tavallaan ihan hauska idea, mutta mihinköhän tarkoitukseen sitä voisi käyttää? Ehkä monet näistä ovat helposti sellaisia työkaluja, joita voisi työyhteisön kehittämispalaverissa tms. käyttää taustatyökaluna, mutta voi olla hankalaa muuten saada ihmisiä liikkeelle. Paitsi jos on paljon purkautumista, joka ei työyhteisössä onnistu, ehkä sen voi kanavoida tänne. (Salla)

No nyt löytyivät varaosakauppa ja fiiliröntgen, hauskoja! Miksei näitä mainosteta etusivulla? Ei kaiken sisällön tarvitse olla niin vakavaa... Ratkaisuja-osio vaikuttaa käyttökelpoiselta, mutta on esitystavaltaan kovin kirjava. (Outi)

Ehh. ”Huomaa: Työpsykologimme lomailee ja vastaa kysymyksiin palautuun töihin.” Ei kovin luottamusta herättävä lause. (Salla)

VARMA.FI Selkeimmät sivut, mutta missä se Evita..?

Varman sivuista sanon, että varmaan selkeimmät vakuutusalan sivut, joita olen koskaan katsonut. (Marjatta)

Evita-peili löytyi haulla, mutta ei suoraan; piti arvata, mikä osumista on oikea. Peilin idea ihan hyvä, mutta vetää mutkat suoriksi. Kysymykset olivat relevantteja, mutta niihin ei voinut antaa yksittäisiä vastauksia, vaan ne käsiteltiin teemoittain. Testin tulos näytti vihreää joka osa-alueella, vaikka yksittäisiä parannuksen kohteita mielestäni olisikin. (Outi)

En löydä mitään Evita-nimistä palvelua. Sen sijaan henkilöasiakkaat-osiosta löytyi kyllä joku pulikka, jolla voi arvioida oman työeläkkeen suuruutta. Ihan kätevä palvelu ja kiva graafinen esitys, tosin edelleen hankalaa se valtio- ja kuntasektorin tietojen uupuminen. Ei tosin toimi kovin vakaasti: Aloita-nappula ei anna mitään palautetta käyttäjälle, että jotain tapahtuisi, mutta sekuntien viiveen jälkeen avaa kentät, joihin tiedot voi syöttää. Se Muuta arvot ja laske uusi arvio -painike ei tee mitään. (Salla)

Teksti: Sannamari Ollikkala

Vuoden merkittävin tilastoluku

Viime vuoden merkittävin tilastoluku on 7,8 prosenttia. Se on Tilastokeskuksen ennakkotieto bruttokansantuotteen romahduksesta. Tämän vuoden tittelistä kilpailee vahvasti 0,83 %. Se on elinaikakertoimen pienentävä vaikutus alkaviin eläkkeisiin.

Elinaikakertoimen käyttöönotto on jäänyt eläkkeellesiirtymisiin ympärillä käydyin keskustelun varjoon. Kyse on kuitenkin erittäin merkittäväs- tä uudistuksesta – systemaattisen eliniän pite- nemisen aiheuttaman kustannusrasitteen tasaa- misesta sukupolvien välillä. Edesmenneen **Teivo Pentikäisen** tapaan asian ilmaisten, kyseessä on valtiomiestason uudistus.

Systemaattinen eliniän piteneminen on merkit- tävä lisäkustannus eläkejärjestelmälle. Elinaika- kerroin on reilu tapa hoitaa tämä kustannus. Sillä pyritään ohjaamaan osa pidentyvistä elinajasta työntekoon. Elinaikakertoimen vaikutuksen voi kompensoida työskentelemällä hieman pidem- pään. Tänä vuonna keskiverto palkansaajan koh- dalla se tarkoittaa eläkkeellesiirtymisen lykkää- mistä noin kuukaudella.

Elinaikakerroin on ennakoitavissa

Eliniän pituus on vain yksi tekijä eläkkeiden ra- hoituksessa. Muita merkittäviä tekijöitä ovat esi- merkiksi sijoitustoiminnan tuotto ja yleinen ta- louskehitys. Miksi käyttöön on siis otettu juuri elinaikakerroin eikä vaikkapa bruttokansantu- tekerroin?

Syynä on se, että elinaikakerroin perustuu elinaikatilastoihin. Ne ovat tarkasti laskettavissa ja kohtuudella ennakoitavissa. Tämä on tärkeää, jotta työntekijät voivat suunnitella eläkkeellesi- rtyksen taloudellisia vaikutuksia.

Edelleen elinaikakertoimen laskennassa käy- tetään – luotettavan ja tasapuolisen tahon – Ti- lastokeskuksen kuolevuuslukuja. Ne lasketaan ikäryhmittäin viiden vuoden ajanjaksolta. Valittu ajanjakso tasoittaa vuosittaisia vaihteluita.

Bruttokansantuotteen ennustamisen vaikeuden ja tilastojen revisoinnit ovat kaikille tuttuja. Brutto- kansantuotekerroin – mikä se sitten olisikin – no- jaisi ennakoimattomaan suureen. Tämä tekisi eläkkeiden suuruuden arvioinnista paljon nykyis- tä utuisempaa.

Elinaikakerrointa laskettaessa otetaan huomi- oon myös eläkkeen pääoma-arvo eli eläkkeisiin tarvittava rahamäärä. Tämä muodostaa yhteyden elinaikakertoimen ja taloudellisten vaikutusten välille.

Elinaikakertoimen keskeisiä ominaisuuksia työntekijän kannalta on neljä:

Elinaikakerrointa sovelletaan vuonna 1948 ja sen jälkeen syntyneille myönnettäviin työeläkkei- siin.

Elinaikakerroin merkitsee tänä vuonna myön- nettäviin vanhuuseläkkeisiin 0,83 %:n pienennys- tä siitä, mitä myönnettävä vanhuuseläkkeen määrä olisi ilman elinaikakerrointa.

Elinaikakerroin pienentää myös työkyvyt- tömyyseläkkeitä, mutta vähemmän kuin van- huuseläkkeitä. Sitä sovelletaan vain työkyvyttö- myyseläkkeen alkamisajankohtaan mennessä karttuneeseen eläkkeen osaan, mutta ei niin sa- notun tulevan ajan eläkkeenosaan.

Elinaikakerroin ei vähennä työeläkkeen koko- naismäärää, mutta pienentämällä kuukausimää- rää saadaan eläke jakautumaan pidentyvälle eli- najalle.

Epäonnea ajoituksessa

Arvioita elinaikakertoimen vaikutuksesta omaan eläkkeeseen voi kätevästi tehdä Työeläke.fi -verk- kopalvelun laskurilla.

Ei voi välttää ajatukselta, että työeläkejärjestel- män uudistuksia on viime vuosina vaivannut epä- onni ajoituksessa. Vuoden 2007 sijoitustoiminnan uudistusta seurasi pahin finanssikriisi vuosikym- meniin. Elinaikakertoimen käyttöönotto osuu fi- nanssikriisin seurauksena heikkenevän työllis- yyden ajanjaksoon, jolloin nuoria vaivaa paha työttömyys ja vanhemmasta työvoimasta pyritään hankkiutumaan eroon.

Kannattaa kuitenkin muistaa, että eläkejärjes- telmän muutokset tehdään pitkäjänteisesti. Kai- kenikäisten työpanos tulee olemaan vielä suureen tarpeeseen. Toisenlainen visio olisi kestävätkö koko yhteiskunnalle.

Lasse Koskinen

Kirjoittaja on Finanssivalvonnan johtava riskiasiantuntija ja Aalto-yliopiston dosentti.

Työurien pituus Suomessa yli EU-keskitason

1. Kansainvälisesti vertaillen työurat Suomessa eivät ole lyhyitä.
2. Miesten ja naisten työurien keskimääräisen keston ero on Suomessa EU-maista pienin.
3. Vuonna 2009 työurien keston odote kääntyi tasaisen nousukauden jälkeen laskuun.

★ Viime vuonna julkaistussa EU-komission tilaamassa tutkimuksessa¹ on vertailtu työurien kestoja 27 EU-maassa ns. Sullivanin menetelmällä laskettujen työvoimaan kuulumisajan ja työllisen ajan odotteiden perusteella.

Odotteet kuvaavat, kuinka pitkään elämänsä aikana väestö keskimäärin lukeutuu työvoimaan tai työllisiin², jos kuolevuudet, työvoimaosuudet ja työllisyysasteet iän ja sukupuolen mukaan säilyisivät tietyntilastavuoden tasoisina.

Odotteet laskettuna yhtäläisin menetelmin kerätyistä tilastoista mahdollistavat työurien keston maittaiset vertailut, mutta myös yksittäisen maan osalta eri vuosilta laskettuna sen arvioinnin, mihin suuntaan kestot ovat kehittymässä.

Suomessa työllisen ajan pituus ylittää 2,7 vuodella EU-maiden keskiarvon

★ Viime aikoina Suomessa käydyssä keskustelussa työurien pidentämisestä on aika ajoin törmännyt väitteisiin, että Suomessa työurat olisivat kansainvälisesti vertaillen lyhyitä. EU-komission tilaama tutkimus ei väitteitä tue.

Tutkimuksen mukaan niin työvoimaan kuulumisajan odote kuin työllisen ajan odotekin olivat Suomessa vuonna 2007 keskimäärin kuudenneksi pisimmät kaikista EU-maista. Työllisen ajan odote Suomessa oli 34,5 vuotta, kun vanhoissa EU-maissa odote oli keskimäärin 32,5 vuotta ja kaikissa EU-maissa 31,8 vuotta.

Työllisen ajan odotteella mitattuna työurat olivat keskimäärin pisimmät Tanskassa (38,2 vuotta). Myös Ruotsi sijoittui odotetusti Suomen edelle 37,6 vuoden keskimääräisellä kestolla. Keski- ja Etelä-Euroopan EU-maiden odotteita pudottaa se, että naisten osallistuvuus ansiotyöhön on tuntuvasti vähäisempää kuin Pohjoismaissa.

Naisten työllisen ajan odote on Suomessa 96 prosenttia miesten odotteesta

★ Miesten ja naisten välinen ero työurien pituudessa on EU-maista pienin Suomessa. Miesten työllisen ajan odote oli vuonna 2007 Suo-

Arto Laesvuori
Erityisasiantuntija
Eläketurvakeskus

messä 35,1 vuotta ja naisten 33,8 vuotta. EU-maiden vertailussa naiset sijoittuvatkin neljännelle tilalle.

Ruotsissa ja Tanskassa naisten työurat ovat keskimäärin 2,5 vuotta pitemmät kuin Suomessa ja Alankomaissa samanmittaiset kuin Suomessa.

Suurin epäsuhta naisten ja miesten työurien pituudessa vallitsee Etelä-Euroopan maissa. Kreikassa, Italiassa ja Espanjassa naisten työurat ovat keskimäärin vain 65–70 prosenttia miesten työurista.

Työurien pidentämisessä työllisyysasteen nosto ratkaisevassa asemassa

★ Vuosina 2004–2008 bruttokansantuote kasvoi Suomessa 3,5 prosenttia keskimäärin vuodessa ja työllisyys kehittyi myönteisesti. 15–74-vuotiaiden työllisyysaste nousi 3,1 prosenttiyksiköllä. Merkittävimmin työllisyysastetta nostivat 55–64-vuotiaat.

Työllisen ajan odote nousi vastaavalla jaksolla 2,5 vuotta. Karkeana nyrkkisääntönä voidaankin pitää, että työllisyysasteen nousu prosenttiyksiköllä pidentää työuria lähes vuodella.

Valitettavasti sama ”sääntö” pätee käänteisesti, kun työllisyys kääntyy laskuun. Taantuman myötä vuonna 2009 etenkin nuorten työllisyys heikentyi voimakkaasti, vaikka työllisyysaste laskikin kaikissa ikäryhmissä lukuun ottamatta 55–59-vuotiaita. Eläketurvakeskuksessa tehtyjen laskelmien mukaan työllisen ajan odote 15–74-vuotiaalle putoasi viime vuonna ennakkolisten tilastotietojen mukaan noin vuodella. Työurien pituudessa kiinni kurottavaa syntyi yksin vuonna 2009 vuoden verran.

Suomessa käydyssä keskustelussa työurien pidentämisestä keskiössä on ollut eläkkeelle siirtymisen nosto kolmella vuodella. Se on tärkeä tavoite, mutta ei välttämättä takaa työurien pidentymistä halutulla määrällä. Tavoitteena tulee olla työllisyysasteen nosto kaiken ikäisillä keskimäärin kolmella prosenttiyksiköllä, joka ajanoloon pidentäisi työuria kolmella vuodella.

Siinä on haastetta, kun ensin täytyy kuroa kiinni taantuman aiheuttama notkahdus työllisyysasteeseen, joka ennusteiden mukaan tulee vielä edelleen heikentämään vuonna 2010.

1 Kurt Vogler-Ludwig: Monitoring the duration of active working life in the European Union. Final Report. Study for the European Commission. Munich, 19 August 2009.

2 Henkilö lukeutuu työvoimaan, jos hän tekee ansiotyötä tai on työtön, joka hakee aktiivisesti työtä. Työlliseksi henkilö lukeutuu, jos hän tekee ansiotyötä joko palkansaajana tai yrittäjänä.

Ratkaisupäällikkö Leo Pääkkösen käsissä hakijan tilanne aukeaa silmissä ja ratkaisu lonksahtaa paikalleen

Leksan ratkaisuna **Mela**

Melan ratkaisupäällikkö Leo Pääkkönen on vuosikymmeniä arvioinut varhaiseläke- ja osaaikaeläkepäättöksiin tarvittavan työpanoksen vähentämistä, mikä käytännössä usein on tarkoittanut karjanhoidon lopettamista. – Tästä hyvästä työkaverit ovat minua kiusoitelleet ”Leksa mullintappajaksi”, Pääkkönen kertoo hänelle 50-vuotispäivillään luetusta runosta.

– Kun asiakkaat olivat aloittaessani vanhempieni ikäisiä, he ovat nyt minun ikäisiäni, ihmettelee kemijärveläiseltä pientilalta lähtenyt ratkaisupäällikkö **Leo Pääkkönen**.

L eksa aikoo jäädä eläkkeelle vajaan vuoden kuluttua toimittuaan Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa lähinnä työkyvyttömyys- ja osa-aikaeläkkeiden parissa 36 vuotta.

– Parin – kolmen lehmän pientila ei antanut edes sodanjälkeisen ajan mittapuun mukaan pienehkölle kaksilapsiselle viljelijäperheelle yksistään elantoa.

Maataloustöiden lisäksi jo lapsuudesta lähtien Pääkköselle tulivat tutuiksi silloiset pätkätyöt esimerkiksi uitot ja metsänistutukset.

Lapista Kemijärveltä vakuutusoppiin Tampereelle

– Lapsuudessani monen sadan asukkaan kotikylässäni asustaa tätä nykyä enää muutamia kymmeniä ihmisiä, joten jotain muuta oli keksittävä.

Tampereen yliopiston opetusjaosto antoi yksityisesti suoritettun keskikoulun jälkeen mahdollisuudet opiskeluun vaadittavat lukioaineet tenttimällä. Näin opetusjaostosta pääsi jatamaan ammatillisesti pätevöittävään vakuutus-tutkintoon.

– Ilman tätä väylää eläisin varmaan Kemijärvellä entisenä sekatyömiehenä ja nykyisenä pitkäaikaistyöttömänä, Pääkkönen toteaa persoonalliseen tapansa.

Ensimmäinen kosketus vakuutuksen käytännön työhön ei kuitenkaan sujunut nuoren miehen näkökulmasta parhaissa merkeissä.

– Pienessä konttorissa syrjäisellä paikkakunnalla ankeassa alivuokralaisasunnossa vietettyä ikävyyttävänä kesänä tuli kyllä luetua paljon kirjallisuutta, Pääkkönen muistaa.

Melan henki miellytti heti

Käännekohtaksi tulevaisuuden kannalta koki ennen armeijaa kesän 1973 harjoittelujakso Melassa.

– Tunsin heti viihtyväni pitkälti samanikäisten 20 – 30-vuotiaiden työtoverien kanssa rennossa ilmapiiressä. Työssä viihtymistä helpotti sekin, että joukossa oli opiskelukavereita Tampereelta.

Melan toiminta oli käynnistetty vuonna 1969

jo ennen MYEL:in voimaantuloa ja vakuutettuja maatalousyrittäjiä oli tuolloin puoli miljoonaa. Tätä kokonaan tyhjistä aloitettua työtä varten tarvittiin työntekijöitä, koska atk ja tietoliikenneyhteydet olivat vielä kaukana nykyisestä.

Armeijan jälkeen hain alaltani paikkoja ja olin oikeastaan työhaastattelumatkalla Kuntien eläkelaitoksessa nykyisessä Kevassa, kun kuulin, että Melassa olisi paikka auki.

Ensimmäisen työsopimukseni tein kesken kyläreissun Salon asemalta kolikkopuhelimesa **Pekka Haanpään** kanssa.

Ratkaisut eivät jää vaille

Sitten 1950-luvulla alkanut maatalouden rakennemuutos kiihtyi 1960–70-luvuilla pakettipeltoineen ja lehmäntapporahoineen. Tuolloiset asiakkaat olivat pulan ja sodan kokeneita isäntiä ja emäntiä, vaikka iältään he eivät olleet nykymittapuulla vielä mitään ikäloppuja.

– Muistan, että työkyvyttömyysratkaisut olivat alkuaikoina liberaalimpia, kunnes ehdot alkoivat kiristyä.

Oman työni tärkeimpinä vaikuttajina, ja kenties vähän esikuvinani, pidän Melan pitkäaikaista johtajaa **Seppo Pietiläistä** ja ylilääkäri **Matti Saarista**.

– Kun perehtyy asiakirjoihin ja asiantuntijalääkäriin lausuntoon, hakijan tilanne aukeaa silmissä ja ratkaisu- tai ratkaisuehdotus lonksahtaa paikalleen heti tai pienen kypsyttelyn jälkeen – olkoon se sitten kumpaan suuntaan tahansa, Pääkkönen kuvailee työtään.

Maatalous on elinkeinona maanläheinen, ja yrittäjän suhde tuotannon tekijöihin on moneen muuhun alaan verrattuna läheisempi. Ehtona aiemmassa yksilöllisessä varhaiseläkkeessä ja sittemmin osa-aikaeläkkeessä, on työpanoksen supistaminen tilalla, jotta eläkettä voitaisiin maksaa. Karjatalousvaltaisessa suomalaisessa maataloudessa vähennykset on tehty useimmiten navetasta ja laitumilta.

– Viimeisten 25 vuoden aikana on eräskin mansikki ja muurikki saanut esityksestäni tapotuomion.

Työeläketurvan ja Melan toimialan laajetessa on ollut hallittava yhä useampia asioita. Pääkkönen pitää tärkeänä lukuisten työryhmi-

en kautta saavutettuja kontakteja ja kehittämistä ja vaikutusmahdollisuuksia.

– Sähköistä ohjeistusta pidän hyvänä työvälineenä, vaikka tätä aluksi ETK:n yleiskirjeisiin tottuneena vastustelinkin. Lisäksi YEL ja MYEL ovat sähköisessä ohjeistuksessa päässeet enemmän esille.

Eläkepäiviksi matkoille – tai jotain muuta

– En ole koskaan ollut laskijatyyppi, mutta viime vuosina erikoistuminen osa-aikaeläkkeeseen on pakottanut omaksumaan jopa matematiikkaa.

Työ on palkinnut, mutta se on myös vaatinut, vaikka Pääkkönen on mielestään osannut olla viemättä välillä rankkojakin työasioista kotiin.

– Kymmenen vuotta esimiehenä opetti paljon, mutta siltä ajalta ovat kyllä ne pari päivää, jotka vaihtaisin pois, Pääkkönen virnistää.

Työeläkeuudistus 2005 oli rankka voimaponnistus, ja sen myötä kypsyi vähitellen ajatus päättää työurani tasan tarkkaan 63 vuoden ikään.

– Eläkkeellä voisin vaikkapa elvyttää vanhan matkailuharrastustani Espoossa koko Melan-uransa ajan asunut ja kotikaupunkiinsa juurtunut, Pääkkönen toteaa.

Pohjoisen asemesta Melan ratkaisupäällikkö uskoo käyvänsä katsomassa uusia paikkoja ulkomailla. Hän paljastaa myös aikovansa kirjoittaa jotain elämänsä aikana tapaamistaan värikkäistä ihmisistä.

– Ystävien rauhoittamiseksi kirjoitukseni tulisivat omaksi ilokseni eli pöytälaatikkoon. Saa nähdä.

*Teksti: Kimmo Kontio
Kuva: Tuulikki Holopainen*

– Mitä enemmän tunnemme toisten työkuntoutukseen osallistuvien toimintatapoja ja päätösten perusteluita, sitä paremmin onnistumme yhteistyössä, uskoo johtaja Riitta Korpiluoma Eläketurvakeskuksesta.

– Työeläkelaitokset eivät ole aina oikeassa tehdessään kuntoutuspäätöksiä, mutta meillä ei ole mitään halua estää kuntoutusta, sillä se tulisi meitä vastaan lisääntyneinä työkyvyttömyyseläkkeinä. On mahtava tunne kun asiakas toipuu ja pääsee takaisin työelämään, tiivistää Oili Kukkohovi-Korhonen.

Työeläkekuntoutuksen

uusi aika

Aina kun puhutaan kuntoutuksesta ja tuen saamisesta, puhutaan myyttisesti asiakkaan pallottelusta viranomaiselta toiselle. Yhteistyötä on kuitenkin määrätietoisesti lisätty työeläkekuntoutuksessa. Tutustuminen toisten toimijoiden työhön on vähentänyt syytelyitä, että kyllähän me, mutta kun ne toiset.

Nyt yhteistyöhön ajankohtaisesti velvoittaa SATA-komitean lisäksi työurien pidentämistä pohtineen **Jukka Ahtelan** työryhmän ehdotukset. Hyviä työvuosia lisää ajavat työmarkkinajärjestöt, työeläkelaitokset ja maan hallitus.

Työkyvyttömyyden uhkaan pitää tarttua heti kiinni työpaikoilla eikä kuntoutus saa viivästyä rahoituksellisen rajankäynnin takia. Niin Kansaneläkelaitos (Kela), työeläkeyhtiöt, etujärjestöt kuin muutkin kuntouttajat ovat tästä asiasta hyvää tahtoa täynnä.

Tietoa ja järjestelmiä levällään eri tahoilla

Mutta miten sovittaa yhteen järjestelmiä, joilla on monenlaisia palveluita ja erilaisia aikamääriä kuntoutustukien myöntämisessä? Asiakas on etusijalla, sanoi viime vuonna työnsä päättänyt SATA-komitea.

Toivottavasti se voi koskea myös nuoria ja vajaakuntoisia työllistettäviä, jotka ovat mahdollisia väliinpuotoajia. Työeläkekuntoutuksen yksi edellytys on nimittäin ollut vakiintuneisuus työelämään, jona on pidetty viittä vuotta.

Asiakkaan pallottelu voidaan osaltaan lopettaa yhteisen sähköisen tietojärjestelmän avulla, uskovat Eläketurvakeskuksen johtaja **Riitta Korpiluoma**, Kelan kuntoutuspäällikkö **Tiina Huusko**, Kuntoutussäätiön toimitusjohtaja **Veijo Notkola** ja Ilmarisen kuntoutuspäällikkö **Oili Kukkohovi-Korhonen**.

Nykyisen tietosuojalain säännökset estävät muun muassa työeläkeyhtiöiden kuntouttajia saamasta kuntoutukseen haluavan b-lausunnon suoraan koneelta. Se pitää asiakkaan pyytää paperilla lääkäriltä ja tuoda tai postittaa asiaa hoitavalle taholle.

Toinen ongelma liittyy vuoden 2004 työeläkelakiin tehtyyn muutokseen, jossa kuntoutuksesta tuli kyllä subjektiivinen oikeus, mutta laki mahdollistaa työeläkeyhtiölle tiukankin tulkinnan työkyvyttömyyden uhkasta.

Työkyvyttömyys viimeisenä takarajana

Kuntoutussäätiön toimitusjohtaja Veijo Notkola vaatii tähän Sata-komitean vanavedessä tiukasti muutosta.

– Kyllä kaikkien etu on se, että kuntoutus aloitetaan mahdollisimman nopeasti tarpeen ilmetyä, jo ennen kuin uhka työkyvyttömyyseläkkeelle on toteutumassa. Oikeastaan viimeinen takaraja on se, että työkyvyttömyyden uhkakin leijuu ilmassa.

– Mitä matalampana pidetään kuntoutukseen pääsyn kynnyistä, sitä vaikeammin joudutaan työkyvyttömyyseläkkeelle. Toivon ja vähän uskonkin, että työterveyshuolto tämän ymmärtää, toteaa Notkola.

Työeläkelakien soveltamisohjeet valmistellaan Eläketurvakeskuksessa. Johtaja Riitta Korpiluoma ei aivan allekirjoi-

Kuntoutussäätiön toimitusjohtaja Veijo Notkolalla oli haastattelua tehdessä lihastuntuma kuntoutukseen, sillä hän oli sairauslomalla selän jumiuduttua. Isännän parsonrusselinterrieri Zara poseerasi ammattilaisen ottein.

– Työvoimaviranomaisia ei näytä kiinnostavan nuoretkaan työnhakijat, kun kaikki menee työttömyyden hoitoon, arvioi Tiina Huusko kuntoutukseen päässeiden mahdollisuuksia päästä työkokeiluun nykyisen laman aikana.

ta sitä, että kirjaus työkyvyttömyyden uhkasta olisi pahana esteenä kuntoutukseen pääsystä.

– Kyllä johonkin täytyy raja asettaa ja onhan päätöksen pohjana kaikki sen hetkinen tieto asiakkaan terveydentilasta.

Työeläkekuntoutus alkaa yhteistyössä asiakkaan kanssa tehdystä kuntoutussuunnitelmasta. Apua tähän saa aina hoitavalta taholta ja myös työeläkeyhtiöiltä.

Työttömäksi ei kannata kouluttaa

Kelan kuntoutuspäällikön **Tiina Huuskon** mukaan kuntouttamisesta pitäisi saada kattavampaa tietoa. Erityinen sudenkuoppa möllöttää kunnallisessa terveydenhoidossa, jonka kuntoutuskäytäntöjä VTT selvitti vuosi sitten.

Selvisi, ettei tietoa kerätä systemaattisesti. Tämä taas johtaa siihen, ettei järjestelmää voi kehittää kun ei tietoa muun muassa kuntoutuksen vaikuttavuudesta ole. Kuntoutuksen taso on lisäksi hyvin erilaista kunnissa.

– Kuntoutussuunnitelmat pitäisi myös laatia pitkälle aikavälille, terapioita pitää toteuttaa vuorotellen tai limittäin. Kannattaa lisäksi miettiä, mitä realistisia mahdollisuuksia on ammatin vaihtoon ja koulutukseen.

– Työvoimaviranomaisia ei kylläkään tällä hetkellä tunnu kiinnostavan vammaiset, nuoret

– **Nuoret syrjäytyvät jo ennen työelämää. Suomessa on maailman terveimmät vauvat ja lapset, mutta monet nuoret jo rapakunnossa pihise Kelan kuntoutuspäällikkö Tiina Huusko.**

retkaan työnhakijat, kun kaikki menee työttömyyden hoitoon, arvioi Huusko.

Samoilla realismin linjoille on Ilmarisen kuntoutuspäällikkö Oili Kukkohovi-Korhonen. Hän sanoo, ettei työttömäksi kannata kouluttaa eikä sellaiseen työhön, jossa ei ole pärjäämisen edellytyksiä. Uudelleen kouluttamisen paineet tulevatkin työvoimahallinnolta eikä työeläkeyhtiöiltä.

– Ammatillisessa kuntoutuksessa oppisopimuskoulutus sen sijaan on osoittautunut oikein hyväksi tavaksi, kehuu Kukkohovi-Korhonen. Sitä työnantajat myös arvostavat sen monimuotoisuuden vuoksi. Kuntoutuja voi myös itse arvioida omaa kehittymistään ja todellisia voimavarojaan.

*Teksti: Anne Hyvönen
Kuvat: Juha Rahkonen*

KUNTOUTUKSEN TOIMIJAT

- **Vakuutusyhtiöt** antavat lääkinällistä ja ammatillista kuntoutusta, työeläkeyhtiöt vain ammatillista.
- **Kela** tarjoaa lääkinällistä ja ammatillista kuntoutusta. Se myös kuntouttaa vaikeavammaisia ja antaa harkinnanvaraista kuntoutusta mielenterveysongelmien vuoksi työkykyään menettäneille. Kela pyrkii lisäksi kuntouttamalla ennaltaehkäisemään nuorten syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä.
- **Työterveyshuolto** arvioi työkykyä yhdessä työnantajan kanssa ja ohjaa lääkinälliseen tai ammatilliseen koulutukseen työpaikan ulkopuolelle.
- **Työvoimaviranomaiset** tarjoavat ammatillista kuntoutusta ja erityispalveluita vajaakuntoisille työvoimatoimiston asiakkaille.
- **Terveydenhuollon** asiakkaille, joilla on kuntoutustarvetta, on lääkinällistä kuntoutusta ja myös mm. kuntoutustutkimuksia.

Mielen kuntoutus alkaa aavistuksesta

Mielenterveysongelmien aikainen tunnistaminen vaatii sairausoireiden ymmärtämistä niin esimieheltä, työyhteisöltä kuin työterveyslääkäriltä, sanoo Kuntien eläkevaakuutuksen (Keva) kuntoutuspäällikkö **Sirpa Salminen**.

Toisekseen uupumiseen ja masennukseen liittyy riittämättömyyden ja häpeän tunteita.

– Varsinkin pitkien poissaolojen aikana on työpaikalta yhteyden pitäminen sairastavaan merkittävää. Hänelle on tärkeää tunne siitä, että kuuluu porukkaan, jonne häntä odotetaan takaisin.

Paluutakin on suunniteltava, jotta se onnistuisi, eikä työhön palaava menettäisi kasvojaan. Esimiehen on sovittava kuntoutujan kanssa siitä, miten työhön paluun kerrotaan työyhteisölle. Esimiehen, työterveyshuollon ja hoitavan tahon tuki sekä työkavereiden myönteinen suhtautuminen ovat kuntoutujalle välttämättömiä työhön palatessa sekä säännölliset

palaverit sen arvioimiseksi, miten palaaminen sujuu.

Keva on mukana sosiaali- ja terveystieteiden Masto-hankkeessa, jossa pyritään tarttumaan masennuksen ”epidemiaan” suomalaisilla työpaikoilla. Kyseessä on erittäin laaja toimintaohjelma, jonka tuloksia tarkastellaan vuonna 2011 keväällä.

Tärkeää tässä hankkeessa on Salmisen mukaan eri toimijoiden, kuten työnantajien, ammattiliittojen, kolmannen sektorin ja työeläkelaitosten yhteistyön tehostaminen.

Työ muuttuu nopeammin kuin ihmiset

Kuntoutustyössä näkee työn tekemisen myönteisen merkityksen ihmiselle. Työyhteisö pitää koossa. Siksi myös työttömän ihmisen asioihin pitää tarttua nopeasti.

– On turha odottaa kahta vuotta, että ansiosidonnainen päiväraha loppuu. Yhtä turhaa

on odottaa myöskään sairauspäivärahan loppumista.

Työeläkekuntoutuksessa on Salmisen mukaan myönteistä lakisääteisyys, että ihmisellä on oikeus kuntoutukseen. Samoin tietoisuus kuntoutuksen mahdollisuuksista on kasvanut.

Miinuspuolella on kohtaanto-ongelma. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden puolella on työtä tarjolla, mutta se on fyysisesti ja psyykkisesti kuormittavaa. Toimistotyötä on entistä vähemmän tarjolla.

Työn kuvatkin muuttuvat. Esimerkiksi maataloustyössä kuormitusta lisää tietotekniikan ja muun koneistuksen tulo yhä suureneviin navetoihin. Tekniikka helpottaa, mutta vaatii jatkuvaa opiskelua ja tuo työhön uuden psyykkisesti raskittavan elementin. Vaikka maatalouslomittaja osaa karjanhoidon, hän saattaa kokea joutuvansa työssään tekniikan orjaksi.

Teksti: Anne Hyvönen

Tunnollisen esimiehen tarina

▶ Kuopion Aterian ravitsemuspäällikkö **Rauni Nuutinen** lähti pitkälle sairauslomalle masennuksen vuoksi loppuvuodesta 2008. Esimies Nuutinen oli kättänsä, ja alaiset hämmästyneitä tämän lyhentyneestä pinnasta. Nuutinen masennusta lisäsivät jalka- ja selkävivut ja unettomuus, sitten hän ei enää jaksanut.

Vuoden 2009 lokakuussa alkoi Kuntien eläkevaakuutuksen tukema työkokeilu ja tämän vuoden alusta hän palasi omaan työyhteisönsä esimieheksi. Hän on käynyt alaiensa kanssa alkuvuodesta kehityskeskusteluja, ottanut esiin menneisyyden tapahtumat, ettei mitään jäisi hampaankoloon ja syyt ymmärrettäisiin.

Nuutisen mukaan oli suuri viisaus aloittaa työkokeilu jossain aivan toisessa yksikössä kuin omassaan. Alussa jännitti kovasti, mutta kaikki lähti sujumaan eri keittiötehtävissä.

– Oli myös ilo huomata, ettei oma ammattitaito ollut kadonnut mihinkään siinä vaiheessa kun sain jo hoitaakseni paperiasioitakin.

Kuntoutusaikana ainoan pettymyksen tuotti kun suunniteltu työhön paluu elokuussa 2009 siirtyi. Hoitavien lääkäreiden mukaan työkuntoa piti vielä kerätä.

Nuutinen antaa hyvät arvosanat häntä hoitaneelle ryhmälle.

– Minusta välitettiin ja välitetään edelleen.

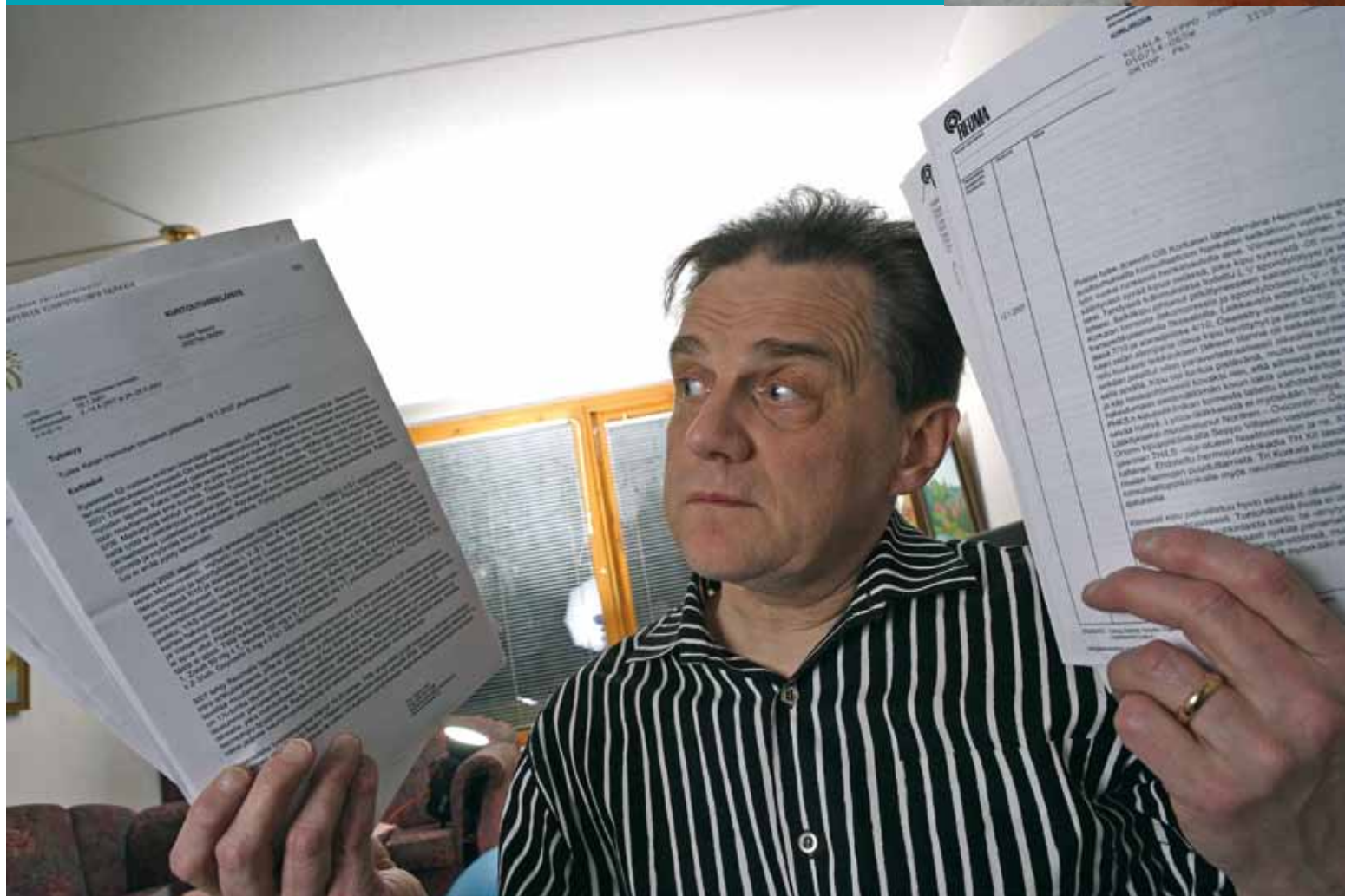
Käyn keskusteluissa mielenterveystoimistossa ja työpsykologin luona työterveyshuollossa. Ja tietenkin keskustelen oman esimieheni kanssa. Tärkeää lienee se, että melko tuoreeltaan havaitaan, jos työkyvyn eteen nousee uudestaan pilviä.

Kuntoutumisen ansiosta Nuutinen sanoo oppineensa antamaan itselleen armoa ja jatkamaan töitä muillekin. Kaikkeen ei tarvitse pystyä töissä eikä kotona. Pölyn voi antaa laskeutua joskus, ottaa kirjan käteen ja loikoa sohvalle, hän sanoo.

Teksti: Anne Hyvönen

Seppo Kujalan selviytymistarina

Hyvä hoito selätti kivun

– Oili Kukkohovi-Korhonen oli yhteyshenkilöni Ilmariseen. Vaikka emme ole tavanneet kasvokkain, luottamus syntyi puhelinkeskusteluissa, sähköpostilla ja muilla tavoilla, kehuu Seppo Kujala. Sininen jumppapallo on Lidlistä ja maksoi vain kahdeksan euroa. Se sopii hyvin selkälihakseille televisiota katsellessa.

Seppo Kujala esittelee paperinivas-koita, joita hänelle kertyi sairastamisen ja kuntoutuksen aikana. Ne kertovat jälkipolville, miten työ kuntoutusta tehtiin 2000-luvun alkuvuosina.

Seppo Kujalan tehtyä töitä 32 vuotta hän kohtasi elämänsä haasteen. Hän selvisi siitä sisulla ja yhteistyössä kuntouttajien kanssa.

– Minulle tehtiin vaikea selkäleikkaus vuonna 2006. Kolme viikkoa leikkauksesta alkoivat sietämättömät selkäkivut, joiden päässä vuoden kuluttua häämötti neurokirurginen umpikuja.

– Yksi rankimpia kokemuksiani oli, kun Reumasairaalan anestesiatyöläisille sanoi, ettei heillä enää ole muuta keinoa, jolla kivun taltuttaisi paitsi yksi ja ehdotti minulle nukuttamista. Lääkkeistä tajuttomana kipu ei tuntuisi.

Erikoishoidoista löytyi apu

Kujalan vuosi 2007 kului kuntoutuksessa ja kivun hoidossa Ortonilla ja Päijät-Hämeen keskussairaalassa.

– Kotona ollessa jouduin usein käymään Heinolan ensiapupoliklinikalla hakemassa apua koviin kipuihin. Parhaimmillaan sain neljä piikkiä samalla käynnillä. Piikit toivat hetken helpotuksen kipuihin. Päijät-Hämeen keskussairaalaan minut passitettiin toivottomana tapauksena Tampereen yliopistolliseen keskussairaalaan erityiselle kipupotilaiden osastolle.

– Sieltä selvisin ulos kahden kuukauden kuluttua omin jaloin kipu selätettynä, vaikka ei kokonaan ilman lääkitystä.

Tampereella aloitettiin koko lääkitys ihan alusta ja vähitellen Kujala vieroitettiin vahvoista opiaateista, joita hän oli jo syönyt yli vuoden.

– Olen jostain lukenut teorian, jonka mukaan ihmisen fyysisistä sairauksista 80 prosenttia on psyykkisperäistä juurta. Ei pelkkä lääkehoito minua auttanut, vaan myös säännölliset keskustelut oman hoitajan kanssa, kosketus toiseen ihmiseen.

Kujala sanoo, että kipu riisuu ihmisen. Asioita nousee esiin ja itku tulee herkästi.

Elämänhalu säilyi vahvana

– Kolme kertaa olen käynyt kuoleman rajalla. Kun olin sairaalahoidossa Tampereella, minut vietiin kerran ambulanssilla sairaalan ensiapuun elvytettäväksi kovan kipukohtauksen saatuani. Seuraavana aamuna minulle tilattiin taksi päästäkseni takaisin omalle osastolleni. Taksikuski katsoi minua. Ylläni oli sairaalan nuttu, laitostohvelit ja sukat. Ei kännykkää, ei rahaa saati papereita.

– Kuljettaja yritti vängätä, että mihin olen menossa, Pitkänniemeen vai, hän kysyi (mielisairaala Tampereen kupeessa). Ei kun tuonne osastolle, esitin vaivalloisesti, koska olin niin

huonossa kunnossa. Taksikuski katsoi minua ja totesi, ettei olisi ollenkaan tullut, jos olisi tiennyt, minkälaisen asiakkaan saa kyytiinsä. Silloin tuntui, että olen vailla ihmisarvoa, elämä jotenkin pysähtyi.

– Tampereen yliopistollisessa sairaalassa ollessani sain sosiaalityöntekijän vastaanotolla kontaktin työeläkelaitokseen kuntoutussuunnitelman tekemiseksi. Ilmarinen tuli apuun.

Kun Kujalan yli kahden vuoden sairausloma oli lopussa, hän kävi työvoimahallinnon kahden kuukauden kurssin. Kurssiin kuului muun muassa kaksi lyhyttä työkokelujaksoa.

– Pääsin setlementtjärjestön palvelukseen, jossa jaoin viisi viikkoa ruoka-apua. Sen jälkeen kokeilin kaksi ja puoli viikkoa pitsakuskin töitä. Opin tuntemaan pizzerian irakilaisen omistajan ja tämän perhettäkin.

– Monet tuttavat olivat silmänsä pudottaa kun toin tilauksia kotiin. Siinä opin senkin, että nuori mies voi tilata pitsan kotiin vaikka voisi pizzeriaan sen muutaman metrin kävelä. Sain sieltä myös elämäni parhaimman työtodistuksen.

Työhön paluu oli kuin lahjaa

Sieltä tie vei Heinolan terveystoimen arkistoja järjestelemään maaliskuussa 2008.

– Eläkeyhtiö Ilmarisen kanssa sovittiin, että saisin kuuden kuukauden ajan tehdä tätä työtä kuntoutustuella. Työhön paluu näin oli minulle kuin lahjaa. Olin vuosia sitten tehnyt samaa työtä Forssan sosiaalitoimessa ennen järjestötöitäni.

Kuntoutustukijakson jälkeen hän sai jatkaa työtä kaupungin sosiaalitoimen arkistossa. Lyhyen ajan jälkeen pyysin apua työvoimatoimistosta pitkäaikaistyöttömistä ja arkistojen järjestäminen on mennyt hyvin eteenpäin.

– On ollut ilo seurata, miten monesta syrjäytyneestä ihmisestä kasvaa työyhteisön jäsen ja armahtavaisempi itseään kohtaan. Työ ei ole niin ihmeellistä, mutta meillä on hyvä henki.

– Elämä antoi minulle mahdollisuuden katsoa itseäni lähellä kuoleman rajaa ja ulkopuolella kaiken normaalin. En ihan niin kovaa koulua olisi halunnut käydä, mutta nyt voin todeta, että minua tarvitaan ja riitän johonkin.

Heinolassa asuvalla Seppo Kujalalla on itsellään kaksi aikuista lasta ja asunto. Elämä on tullut takaisin.

*Teksti: Anne Hyvönen
Kuvat: Juha Rahkonen*

Yksinasuminen selittää usein eläkeikäisten naisten köyhyyttä

1. EU:n köyhyysriskiluvut hämmentävät.
2. Kotitalouden rakenne keskeinen tekijä.
3. Eläkejärjestelmän merkitys korostuu yksinasuvilla.

Kati Ahonen
Ekonomisti
Eläketurvakeskus

★ Eläkeikäisten naisten miehiä korkeamman köyhyysriskin taustalla on usein iäkkäiden naisten yleinen yksinasuminen ja yksinasuvien toimeentulovaikkeudet. Lasten luokse muuttaminen leskeksi jäämisen yhteydessä ja hyväntasoinen asumisperusteinen tasaeläke näyttävät tasaavan sukupuolten välisiä toimeentulon eroja vanhuusiässä.

Tulokset selviävät Eläketurvakeskuksen julkaisemasta Kati Ahosen ja Jarna Bach-Othmanin tutkimuksesta, jossa tarkasteltiin sukupuolten välisiä köyhyysriskieroja kahdeksassa EU-maassa, Eläketurvakeskuksen Keskustelualoitteita 2009:8.

EU:n köyhyysriskiluvut hämmentävät

★ EU-maiden köyhyysriskiluvut asettavat Suomen ja Ruotsin eläkeikäiset naiset heikkoon valoon miehiin nähden: 65 vuotta täyttäneiden naisten ja miesten väliset köyhyysriskierot ovat Itävallan ohella EU15-maiden suurimmat (grafiikka).

Suomen ja Ruotsin korkea sukupuolten välinen köyhyysriskiero ihmetyttää, sillä naisten työhön osallistuvuus on ollut EU15-maiden korkeinta myös jo eläkkeellä olevan ikäryhmän osalta. Lisäksi Suomessa ja Ruotsissa eläkejärjestelmä rakentuu ansiosidonnaisen työeläkkeen lisäksi asumisperusteisesta vähimmäiseläkkeestä, jollaista ei monissa maissa ole lainkaan. Suomalaisten ja ruotsalaisten naisten toimeentulon luulisi siten olevan eläkeiässä lähempänä miehiä kuin monessa muussa EU15-maassa.

Päätimme tutkia lähemmin köyhyysriskierojen syitä ja kotitalouden roolia sukupuolten välisiin köyhyysriskieroihin eri maissa. Valitsimme vertailumaiksi korkeiden köyhyysriskieromaiden Suomen, Ruotsin ja Itävallan lisäksi Alankomaat, Espanjan, Ison-Britannian, Saksan ja Tanskan, joissa sukupuolten väliset köyhyysriskierot ovat selvästi pienemmät.

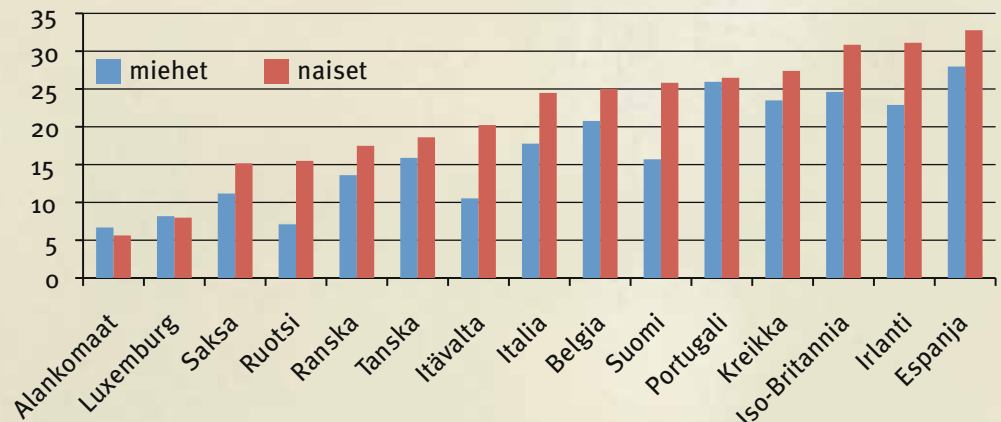
Kotitalouden rakenne keskeinen tekijä

★ Eläkeikäisten naisten miehiä suurempi köyhyysriski näyttää tutkimuksemme mukaan liittyvän vahvasti yksinasuvien eläkeikäisten toimeentulovaikkeuksiin sekä siihen, että naisilla yksinasuminen on selkeästi miehiä yleisempää. Jo pelkästään tämän takia naisten köyhyysriski nousee monessa maassa miehiä korkeammaksi.

Lisäksi, koska naisten työura on yleensä lyhyempi kuin miehillä, osa-aikatyö yleisempää ja ansiotasokin matalampi, naisten köyhyysuhka nousee herkästi miehiä suuremmaksi pääasiassa ansiosidonnaiseen eläketurvaan perustuvissa järjestelmissä. Tämä näkyy eritoten yksinasuvien naisten muita korkeampana köyhyysriskinä monessa maassa.

Erityisesti Suomessa yksinasumisen erot selittävät eläkeikäisten köyhyysriskieroja paljon. Suomessa sukupuolten välinen köyhyysriskiero paikantuu 75 vuotta täyttäneiden naisten lähes kolme kertaa miehiä yleisempään yksinasumiseen. Ikääntyneiden miesten yksinasuminen on meillä suhteellisen vähäistä. Naisten köyhyysriski nousee siten mie-

65 vuotta täyttäneiden köyhyysriski (alle 60 % mediaanitulosta) sukupuolen mukaan vuonna 2005 EU15-maassa

Lähde: EU-SILC (UDB) 2006

hiä selvästi korkeammaksi, vaikka Suomessa myös yksinasuvien miesten köyhyysriski on korkea.

Yksinasumisen ja sen yleisyyden ohella sukupuolten välisiin köyhyysriskieroihin vaikuttavat myös sukupuolten väliset erot siinä, jaksako eläkeikäinen kotitalouden häntä vanhemman vai nuoremman henkilön kanssa ja eritoten siinä, kuuluuko kotitalouteen työikäinen henkilö. Selvimmin tämä näkyy Espanjassa, mutta jossain määrin myös Itävallassa, joissa erityisesti 75 vuotta täyttäneiden naisten kotitalouteen kuuluu muita maita useammin työikäinen henkilö. Tämä tasoittaa naisten ja miesten välisiä köyhyysriskieroja näissä maissa.

Eläkejärjestelmän merkitys korostuu yksinasuvilla

★ Eläkejärjestelmän ja työhistorian merkitys näkyy selkeimmin yksinasuvilla, sillä heillä ei ole muiden henkilöiden tuloja kotitaloudessa. Asumisperusteinen tai tarveharkintainen vähimmäiseläke vaikuttaa tasaavan sukupuolten välisiä köyhyysriskejä merkittävimmin silloin, kun turva on tasoltaan niin korkea, että se takaa myös yksinasuvalle riittävän toimeentulon työhistorian puutteista riippumatta.

Erityisesti tällä on merkitystä Alankomaissa, jossa naisten työllisyys on ollut selkeästi miehiä vähäisempää ja työ on tyypillisesti ollut osa-aikaista. Alankomaissa lakisääteinen eläkejärjestelmä perustuu Tanskan tavoin pääosin asumisperusteiseen tasaeläkkeeseen, jonka taso on suhteellisen korkea. Näin ollen naisten miehiä vähäisempi työskentely-aika ei heijastu naisten miehiä yleisempänä eläkeaikaisena köyhyyttenä.

Köyhyysriskin tarkastelu erityyppisten kotitalouksien kautta auttaa ymmärtämään monia aluksi epäloogisilta tuntuvia eroja sukupuolten välisissä köyhyysriskieroissa eri maissa ja näkemään selvemmin myös työllisyserojen ja eläkejärjestelmien erojen merkityksen ikääntyneiden köyhyysriskieroihin. Sillä, millaisessa kotitaloudessa eläkeikäinen asuu, on suuri merkitys ikääntyneiden köyhyyskuvaan. Eläkejärjestelmän ja työllisyyden vaikutus tulee esiin lähinnä yksinasuvien toimeentulossa.

Suhteellisen tuloköyhyiden käsitteestä

► Köyhyystarkasteluissa käytetään usein EU:n käyttämää suhteellista tuloköyhyyskäsitettä, jonka mukaan henkilö on köyhä tai häntä uhkaa köyhyys, mikäli hänen käytettävissä olevat rahatulonsa jäävät alle 60 prosentin väestön mediaanitulosta. Käytetty raja muuttuu väestön keskimääräisten tulojen muuttuessa. Näin ollen muiden tulonsaajien tulotason nousu voi laskea ihmisen köyhyysrajan alapuolelle, vaikka hänen omista tuloissaan tai niiden ostovoimassa ei olisikaan tapahtunut muutosta.

”Oikeasta” tuloköyhyysrajasta on käyty paljon keskustelua. Esimerkiksi OECD:ssä käytetään (ja aikaisemmin myös EU:ssa) 50 prosentin rajaa, minkä mukaan tuloköyhiä ovat ne, joiden tulot ovat alle puolet väestön mediaanitulosta.

Valittu raja vaikuttaa oleellisesti esimerkiksi juuri eläkeikäisten köyhyyskuvaan, sillä näiden kahden tuloajan väliin jää monessa maassa melko moni eläkeikäinen. Esimerkiksi Suomessa 65 vuotta täyttäneiden köyhyysriski laskee miehillä 16 prosentista neljään prosenttiin ja naisilla 26 prosentista yhdeksään prosenttiin käytettäessä matalampaa määritelmää korkeamman sijaan. Eromääräisesti vuonna 2005 60 prosentin rajan alle jäivät Suomessa ne, joiden käytettävissä olevat rahatulot olivat alle 915 euroa kuukaudessa, kun taas 50 prosentin määritelmän mukaan tämän rajan alle jäi vasta alle 760 euron tuloilla.

Käytetystä köyhyysrajasta riippumatta kyse on joka tapauksessa pienituloisista ihmisistä. Se, kuinka köyhäksi ihminen itsensä kokee, riippunee oleellisesti hänen muusta varallisuudestaan, kulutustarpeistaan ja -menoistaan, toimintakyvystään ja siitä, onko henkilöillä sosiaalista turvaverkkoa, joka voi auttaa häntä arjessa ja esimerkiksi yllättävien menojen kohdatessa.

EU TORJUU KÖYHYTTÄ

JARRUA SYRJÄYTYMISELLE

Euroopan unionissa elää likimain yhtä paljon köyhiä kuin Saksassa on asukkaita. Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan teemavuosi nostaa näiden noin 80 miljoonan köyhän ääntä kuuluviin.

Suomen kansallisella ohjelmalla halutaan lisätä osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta ja vaikuttaa ihmisten asenteisiin. Se kutsuu rakentamaan yhteiskuntaa kaikille. Teemavuosi käynnistyi helmikuussa Kemin lumilinnasta ja päätöstilaisuus pidetään 30. marraskuuta Helsingissä.

Ohjelman toteuttamista koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

”Pieniä ja suuria tekoja”

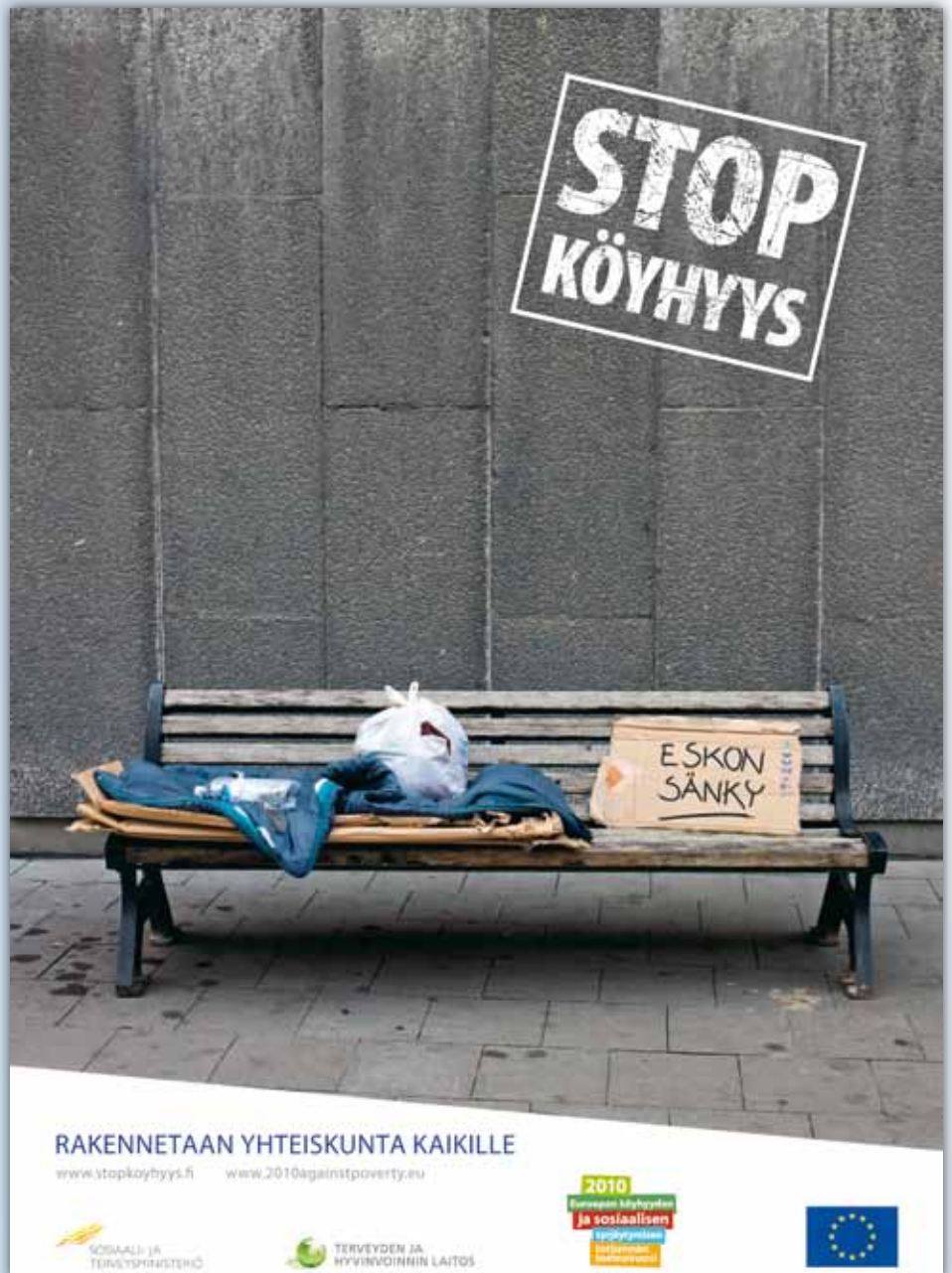
– Toivomme, että teema otettaisiin osaksi yhteisöjen toimintaa ja osallisuuden lisäämiseksi tehtäisiin pieniä tai suuria tekoja, toteaa hankkeen projektipäällikkö **Anna Keto-Tokoi** THL:stä.

Keto-Tokoi korostaa, ettei kyse tarvitse olla erillisestä tempauksesta tai tilaisuudesta vaan teoista, jotka tuntuvat luontevilta oman toiminnan yhteydessä. Tuoreena kokemuksenaan hän mainitsee teatterin keinot.

– Ryhmäteatterin Euroopan taivaan alla -näytelmä on esimerkki siitä, miten kulttuurin ja taiteen toteuttajat ovat omaksuneet teeman ja tekevät sitä näkyväksi.

THL:n pääjohtaja **Pekka Puska** haastoi hankkeen avajaispäivänä eduskuntapuolueet ja kansalaisjärjestöt tekemään konkreettisia aloitteita ja toimenpiteitä, joilla köyhyyttä ja syrjäytymistä voidaan vähentää.

– Haluamme nostaa köyhyyden yhteiskunnalliseen keskusteluun ja tuoda eri mielipiteet esille. Vaikka yleisesti saatetaan ajatella, että köyhyys tai syrjäytyminen ei ole toivottavaa, niiden poistamisen keinoista ollaankin jo eri mieltä, Anna Keto-Tokoi jatkaa.

RAKENNETAAN YHTEISKUNTA KAIKILLE

www.stopkoyhyys.fi www.2010againstopoverty.eu

Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan teemavuosi 2010:

- edistää köyhyyden ja syrjäytymisen näkemistä ja ymmärtämistä
- edistää köyhyydessä tai syrjäytyneinä elävien oikeuksien toteutumista
- edistää yhteenkuuluvuutta ja yhteistä vastuuta
- vahvistaa aktiivista osallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia sekä
- lujittaa kaikkien toimijoiden sitoutumista köyhyyden ja osattomuuden torjumiseen.

Lähde: www.stopkoyhyys.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyökumppaneita hankkeessa ovat Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) ja EAPN-Fin, Terveyden edistämisen keskus (Tekry), Sosiaalipoliittinen yhdistys sekä Kuka kuuntelee köyhää? -verkosto. Teemavuoden rahoittavat sosiaali- ja terveysministeriö ja Euroopan unioni.

Parhaillaan 29 Euroopan maassa vietettävä teemavuosi ja sen tavoitteet naulattiin seinälle Euroopan komissiossa toissavuonna. EU sitoutui köyhyyden poistamista edistäviin toimenpiteisiin kuitenkin jo Lissabonin strategiassa vuonna 2000.

Kuka oikeastaan on köyhä?

Miten köyhyyttä sitten mitataan eli millä tulo- ja eläkeläisillä elävää henkilöä kutsutaan köyhäksi? Euroopassa käytetään yleensä suhteellista mittautapaa: pienituloisen tulotasoa verrataan muuhun väestöön.

Pienituloiseksi katsotaan Eurostatin määritelmän mukaan henkilöt, joiden kotitalouden tulot ovat pienemmät kuin 60 prosenttia mediaanitulosta. Jos kaikki kotitaloudet asetettaisiin jonoon tulojen mukaisessa suuruusjärjestyksessä, olisi mediaani jonon keskimmäisen kotitalouden tulo.

On tärkeää huomata, että tarkastelussa on toimeentulon kokonaisuus, henkilön kaikki tulot. Tämän lisäksi huomioon on otettava myös muut samassa kotitaloudessa asuvat.

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston 2008 mukaan pienituloisiin kotitalouksiin kuului vuonna 2008 liki 700 000 suomalaista, 13,2 prosenttia koko väestöstä. Yhden hengen taloudessa se tarkoittaa 13 800 euroa alittavia vuosituloja.

Samainen tilasto kertoo tuloerojen kasvusta. Köyhien tulotaso jäi yhä useammin entistä kauemmaksi keskivertotulonsaajasta ja tuloerot kasvoivat myös pienituloisten kesken.

Tapahtumia ympäri maata

Keskustelua köyhyydestä herätellään ja keinoja sen poistamiseksi pohditaan seminaareissa ja tapahtumissa ympäri Suomea. Köyhän ääni soi muun muassa 20. heinäkuuta Porin Jazzien SuomiAreenalla, jossa kysytään: Kuka kuuntelee köyhää? Loppukiri otetaan marraskuun lopun kansallisella teemaviikolla.

– Kuka kuuntelee köyhää -verkosto on järjestänyt keskustelutilaisuuksia parisen vuotta. Nyt tilaisuudet levittäytyvät laajemmalle. Esillä on määrättyjä aiheita ja mukana keskustelussa tutkijoita, asianosaisia ja esimerkiksi eri puolueiden edustajia, Keto-Tokoi kuvailee.

Helsingissä teemavuosi on esillä muun muassa THL:n järjestämässä Köyhä ja osaton lain-säädännössä -seminaarissa 24.5. ja 29.–30.5. pidettävillä Maailma kylässä -festivaaleilla. Jälkimmäisessä viestiä levitetään esimerkiksi tietoisuuden yhdessä Euroopan komission Suomen-edustuston kanssa.

Kaikki tapahtumat on listattu Stop köyhyys -sivustolle. Listalle voi ilmoittaa myös oman yhteisön teemaan liittyvät tempaukset.

Lupaavia käytäntöjä haetaan kilpailulla

Jarrua syrjäytymiselle ja köyhyydelle etsitään myös kilpailujen keinoin. Lupaavat käytännöt -kilpailulla haetaan osallisuutta edistäviä käytäntöjä ja toimintaa – tuoreita ideoita ja ideoita, joita voitaisiin kasvattaa ja viljellä laajemmalle.

Sosiaalietu-lehden kirjoituskilpailussa kerätään sosiaalialan ammattilaisten näkökulmia köyhyydestä ja syrjäytymisen ehkäisystä: miten ammattilainen auttaa tai haluaisi auttaa ja miten hän työssään onnistuu.

Entä ne köyhät eläkeläiset?

Työeläke kasvaa työstä. Jos on tehnyt töitä pienellä palkalla, ei eläkekään ole suuren suuri. Vielä tyhjempi on pelkällä kansaneläkkeellä elävän kukkaro.

Keskimääräinen kokonaiseläke oli vuoden 2009 lopussa 1 344 euroa kuukaudessa. Yksinelävän täysi kansaneläke on 584,13 euroa kuussa. Koko vuoden kansaneläkkeellä, noin 7 010 eurolla, jää reilusti köyhyysrajan alapuolelle. Näin yksioikoinen ei asia kuitenkaan ole. Tässä kohtaa on muistettava ne henkilön muut tulot ja muiden samassa taloudessa elävien tulot.

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan vanhustaloudet kuuluivat vuonna 2008 selvästi useammin pienituloisiin kuin muut ikäryhmät. Samoin oli nuorten aikuisten laita. Ikääntynyt pienituloisen oli yleisemmin yli 65-vuotias nainen kuin samaa ikäryhmää edustava mies. Vuonna 2008 pienituloisuusrajan alapuolelle jäi 20 prosenttia yli 75-vuotiaista, eli noin 80 000 henkilöä.

Köyhyyksiä sukupuolten välillä on tutkinut Eläketurvakeskuksen ekonomisti **Kati Aho-nen**, joka kirjoittaa tämän lehden asiantuntija-artikkelissaan iäkkäiden köyhyydestä EU:ssa.

Tarkempaa tietoa teemavuoden tavoitteista ja tapahtumista sekä kampanjamateriaalia saa osoitteesta www.stopkoyhyys.fi.

Teksti: *Johanna Merinen*
Kuva: *www.stopkoyhyys.fi*

PERHE-ELÄKE Lesken ja lapsen turvaksi

Työstä karttuva eläke on merkittävä osa suomalaisten sosiaaliturvaa. Perhe-eläke turvaa omaisten toimeentuloa perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläke jakaantuu leskeneläkkeeseen ja alle 18-vuotiaille lapsille maksettavaan lapseneläkkeeseen.

Rekisteröidyn parisuhteen osapuolella on oikeus leskeneläkkeeseen samoin edellytyksin kuin aviopuolisolla. Avioliitossa elävät eivät ole oikeutettuja leskeneläkkeeseen.

Perhe-eläkettä voi saada sekä työeläkelakien että kansaneläkelain perusteella. Vuonna 2009 perhe-eläkettä sai kaikkiaan lähes 264 000 leskeä ja reilut 23 000 lasta. Näissä luvuissa ovat mukana sekä työ- että kansaneläkettä saaneet henkilöt.

Noin kolmannes naisleskien perhe-eläkkeistä on myönnetty vanhan perhe-eläkelain mukaan. Työeläkejärjestelmästä perhe-eläkettä sai viime vuoden lopussa reilut 37 000 miestä ja yli 226 000 naista.

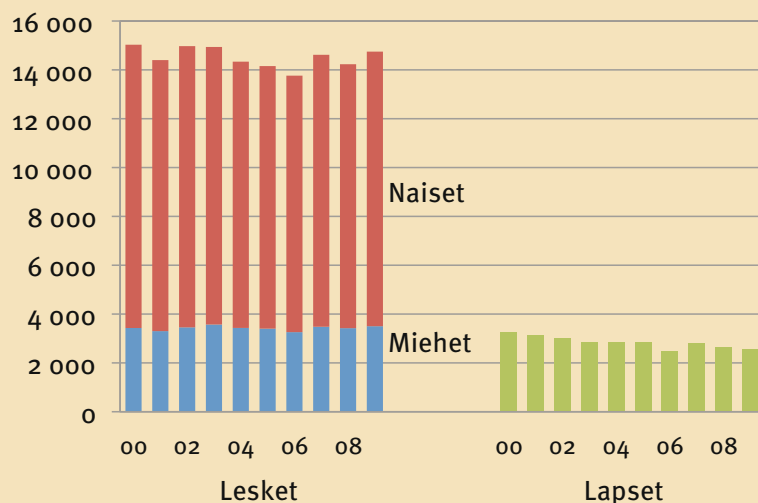
Aiemmin leskeneläkkeeseen olivat oikeutettuja vain naiset. Laki muuttui 1.7.1990, jolloin miesleskille tuli perhe-eläkeoikeus. Samalla käytännöksi tuli eläkkeen vähennys eli lesken omat eläkkeet ja ansiot vaikuttavat perhe-eläkkeen määrään.

Kuinka suuri perhe-eläke on?

Perhe-eläke määräytyy edunjähtäjän työssään ansaitseman eläkkeen mukaan. Ellei edunjähtäjä kuollessaan ollut eläkkeellä, perhe-eläke määräytyy sen työkyvyttömyyseläkkeen mukaan, jonka edunjähtäjä olisi saanut kuolinhetkellään.

Työeläkejärjestelmässä vuosina 2000–2009 alkaneet perhe-eläkkeet

Milloin leskellä on oikeus eläkkeeseen?

★ Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos puolisoilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Lisäksi edellytetään, että puoliset olivat edunjähtäjän kuollessa naimisissa ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjähtäjä täytti 65 vuotta.

Voiko lapseton saada leskeneläkkeen?

- ★ Lapseton leski voi saada leskeneläkkeen
- jos avioliitto on solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta
 - jos avioliitto on jatkunut vähintään viisi vuotta
 - jos avioliitto on solmittu ennen kuin edunjähtäjä täytti 65 vuotta
 - jos leski on vähintään 50-vuotias puolison kuollessa tai leski on saanut työkyvyttömyyseläketä vähintään kolme vuotta.
 - ennen 1.7.1950 syntynyt lapseton leski voi saada leskeneläkkeen lievemmin ehdoin, jos avioliitto oli solmittu ennen 1.7.1990.

Milloin leski ei saa eläkettä?

★ Työeläkelakien mukaista leskeneläkeoikeutta ei ole avioliitossa eläneillä. Sitä ei myöskään ole alle 50-vuotiaalla lapsettomalla leskellä.

Leskeneläkeoikeutta ei myöskään ole silloin, kun leskeksi jäänyt puoliso oli jo avioliittoa solmittaessa täyttänyt 50 vuotta, eikä avioparilla ole yhteistä lasta.

Maksetaanko entiselle puolisolle leskeneläkettä?

★ Kyllä leskeneläkeoikeus on myös entisellä puolisollla, jos edunjähtäjä oli velvollinen maksamaan hänelle elatusapua. Elatusvelvollisuudesta on oltava tuomioistuimen tai sosiaaliviranomaisten päätös.

Voiko leski mennä uudelleen naimisiin?

★ Voi mennä. Yli 50-vuotiaana solmittu uusi avioliitto ei vaikuta leskeneläkkeen maksuun. Uudesta avioliitosta synny leskeneläkeoikeutta, vaan aikaisempi maksussa oleva leskeneläke jatkuu.

Jos hän kuitenkin solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana, leskeneläke lakkaa. Tällöin hänelle maksetaan kertasuorituksena kolmen vuoden leskeneläke.

Yli 65-vuotiaana solmittu avioliitto ei missään tapauksessa tuo oikeutta leskeneläkkeeseen.

Milloin lapselle maksetaan perhe-eläkettä?

★ Työeläkelakien mukaan perhe-eläkkeeseen on oikeus alle 18-vuotiaalla lapsella. Lapseneläkkeen saa edunjättäjän oma lapsi ja adoptiolapsi sekä lesken lapsi, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Sama koskee myös rekisteröidyssä parisuhteessa elävän vanhemman kanssa samassa taloudessa elävää lasta.

Kasvattilapsi ei saa työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä.

Leskeneläkkeen määrään vaikuttavat lasten lukumäärä, lesken omat eläkkeet tai ansiotulot sekä entiselle puolisolle mahdollisesti maksettava leskeneläke. Enimmillään lesken ja lasten eläkkeiden yhteismäärä voi olla edunjättäjän eläkkeen suuruinen.

Miten lesken tulot vaikuttavat eläkkeeseen?

Lesken omat tulot eivät vaikuta perhe-eläkkeeseen niin kauan, kun hänellä on huollettavanaan alle 18-vuotiaita lapsia.

Jos alaikäisiä lapsia ei ole ja leski on vielä työssä, hänelle maksetaan leskeneläkettä kuusi kuukautta ilman vähennystä ns. alkueläkkeenä, jolloin eläkkeen määrä on puolet edunjättäjän eläkkeestä. Kuuden kuukauden jälkeen tehdään eläkkeen vähentäminen lesken laskennallisen eläkkeen perusteella.

Eläkkeen vähentäminen tehdään heti leskeneläkkeen alkaessa, jos leski on puolison kuollessa yli 65-vuotias tai saa omaa työeläkettä.

Eläkkeen vähennyksessä lesken oma työeläketurva otetaan huomioon joko maksussa olevan eläkkeen suuruusena tai laskennallisena eläkkeenä, jos leski ei vielä saa omaa eläkettä. Laskennallisena eläkkeenä otetaan huomioon työkyvyttömyyseläke, jonka leski olisi saanut puolisonsa kuollessa.

Vähennys pienentää leskelle maksettavaa perhe-eläkettä, jos hänen oma työeläkkeensä tai laskennallinen eläkkeensä ylittää laissa säädetyn vähennyksen perusteen, joka on tänä vuonna 615,50 euroa kuukaudessa. Jos lesken oma eläke ylittää vähennysperusteen, hänen leskeneläkkeestään vähennetään puolet ylittävästä määrästä.

Esimerkiksi jos lesken eläke on 1 000 euroa kuukaudessa ja edunjättäjän eläke on 2 000 euroa, tulee leskeneläkkeeksi 808 euroa kuukaudessa. Leskeneläke maksetaan leskelle hänen omien eläkkeiden tai palkkatulojen lisäksi.

Edellisen aukeaman grafiikassa on esitetty työeläkejärjestelmässä viime vuosikymmenenä alkaneet perhe-eläkkeet. Viereiset taulukot havainnollistavat naisten, miesten ja lasten suhteellisen osuuden perhe-eläkkeen saajina.

Eläketurvakeskuksen tilastotiedon mukaan keskimääräinen alkanut perhe-eläke oli suuruudeltaan viime vuonna noin 480 euroa kuukaudessa. Naislesket saivat miehiä suurempaa leskeneläkettä: naiset keskimäärin 561 euroa ja miehet 213 euroa. Lapsille maksettu perhe-eläke oli keskimäärin 314 euroa.

Milloin perhe-eläke alkaa ja loppuu?

Perhe-eläkettä niin kuin muitakin eläkkeitä pitää aina hakea. Sen maksaminen alkaa kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta. Jos perhe-eläkkeen hakeminen viivästyy, eläkettä maksetaan kuuden kuukauden ajalta takautuvasti ja pätevistä syistä pidemmältäkin ajalta.

Leskeneläkettä voidaan maksaa leskelle hänen kuolemaansa saakka.

Jos hän kuitenkin solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana, leskeneläke lakkaa. Tällöin hänelle maksetaan kertasuorituksena kolmen vuoden leskeneläke.

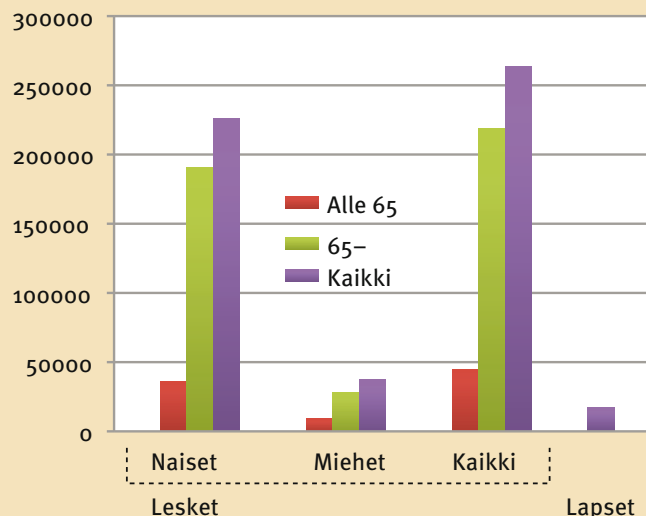
Lapseneläke lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai jos hänet annetaan ottolapseksi.

(Lähde: Työeläke.fi)

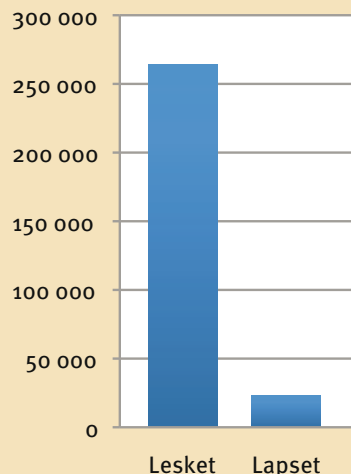
*Teksti: Anne Iivonen
Taulukot: Heidi Nyman*

Työeläkejärjestelmästä perhe-eläkettä saaneet 31.12.2009

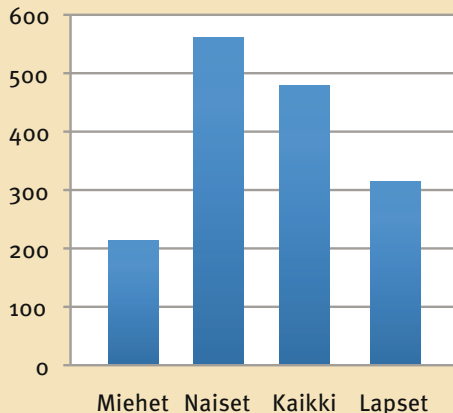
Naisleskien perhe-eläkkeistä noin kolmannes on myönnetty vanhan perhe-eläkelain mukaan.

Kaikki perhe-eläkettä saaneet 31.12.2009 (työ- ja/tai kansaneläke)

Keskimääräinen vuonna 2009 alkanut perhe-eläke, €/kk

FAKTA

- Leskeneläkettä maksetaan puolison kuolinpäivää seuraavan kuukauden alusta lukien. Leskeneläke on enimmillään puolet edunjättäjän saamasta eläkkeestä tai laskennallisesta työkyvyttömyyseläkkeestä. Aikaisemmin yksityisellä puolella vain naisleskellä oli oikeus leskeneläkkeeseen. 1.7.1990 alkaen leskeneläkkeeseen on tehty eläkevähennys, jolloin lesken omat tulot ovat voineet vaikuttaa leskeneläkkeen määrään.
- Lapsi saa työeläkejärjestelmässä lapsen eläkettä 18 ikävuoteen saakka. Samanlaisesti lapsi voi saada Kelan maksamaa lapseneläkettä, jonka perusmäärä on 55,43 euroa kuukaudessa. Lisäksi eläkkeeseen voidaan maksaa täydennysmäärä, johon vaikuttaa lapsen saamat muut perhe-eläkkeet. Täysiorvolle maksetaan perusmäärä ja täydennysmäärä erikseen kummankin vanhemman jälkeen.
- Kelan lapseneläkkeen perusmäärä voi jatkua 21-vuotiaaksi saakka, jos lapsi opiskelee.

Elämä jatkuu leskeydenkin jälkeen. Irma Vaittinen on työssä sijoitusasiantuntijana Sampopankissa. Uusi elämäkumppani auttaa jaksamaan.

Irma Vaittinen: Kaikesta huolimatta elämä kantaa

Kuva: Tuulikki Holopainen

Irma ja Juhani Vanhanen olivat naimisissa 26 vuotta. Yhteistä taivalta he olivat kuitenkin matkanneet yli 35 vuotta.

Irma oli naimisiin mennessä työssä Postipankissa ja Juhani työskenteli sähköasiantuntijana Alkon Salmisaaren tehtailla. Juhani pääsi suoraan ammattikoulusta työhön. Ensimmäisen oman asunnon he ostivat Helsingistä Kallvankadulta.

– Uskalsimme hyvin ostaa oman asunnon, sillä meillä molemmilla oli hyvät työpaikat, Irma muistelee.

Vanhasille syntyivät tyttöt **Satu** vuonna 1979 ja **Heidi** 1985.

– Nuorin tyttömme oli kolmivuotias, kun mieheltäni löytyi munuaissyöpä. Se leikattiin ja elämä jatkui.

Juhani joutui jäämään sairauden takia eläkkeelle 2000-luvun alussa. Joulukuussa vuonna 2003 Juhaniin lääkitys lopetettiin ja kuolemaa osattiin odottaa.

– Elimme kuitenkin koko ajan siinä toivos-

sa, että puolisoni ja lasteni isä vielä toipuisi. Elämä oli raastavaa ja tunsimme pelkoa ja epätoivoa.

Irma jäi leskeksi vuonna 2004. Hän oli silloin 51-vuotias. Tytöt olivat isän kuoleman jälkeen surun murtamia, mutta kovin huolehtivia äidistään.

– Joskus tuntui siltä, että he huolehtivat minusta aivan liikaa.

Irma ja lapset selvisivät Juhaniin sairautensa ja poismenosta ajan ja terapian avulla. Perheterapiaa oli tarjolla Syöpäklinikan kautta. Irman työterveyslääkäri oli myös suurena tukena.

Leskeksi jäätyään Irma sai puolen vuoden ajan niin kutsuttua alkueläkettä.

– Summa oli korkeampi kuin lopullinen leskeneläke, jota sain puolen vuoden kuluttua miehieni poismenosta. Nuorempi tyttärenteni sai isänsä kuoleman jälkeen viimeisen lukiovuotensa ajan Kelan maksamaa lapseneläkettä. Vanhin tyttärenteni eli jo tuolloin omillaan.

Irma kertoo, että hän ei puolison menetyk-

sen jälkeen itse jaksanut tai osannut syventyä eläkeasioihin. Hän on mielissään siitä, että Alkon Eläkesäätiöstä otettiin häneen yhteyttä ja kerrottiin eläkemahdollisuuksista. Juhani oli ollut Alkon palveluksessa kolmisenkymmentä vuotta.

– Sain Alkon Eläkesäätiöltä myös kertosuoritteisen hautausavustuksen, Irma kertoo.

Irma saa leskeneläkettä noin 5 355 euroa vuodessa. Hän maksaa summasta veroa 27,5 prosenttia.

Irma Vanhanen on löytänyt uuden elämäkumppanin. Avioliitto uuden rakkaan kanssa on jo koettu puoli vuotta.

– Ihanaa, kun tuo uusi rakkaus astui elämään ja elämä jatkuu.

Irma on oikeutettu leskeneläkkeeseen, vaikka hän on mennyt uudestaan naimisiin

Teksti: Pirkko Jyväkorpi

Kuva: Tuulikki Holopainen

KREIKKA

Talouskriisi uhkaa eläkejärjestelmän perustuksia

Kreikan hallitus aikoo nostaa maan keskimääräistä eläkkeellesiirtymiskäyttä 61 vuodesta 63 vuoteen. Eläkkeellesiirtymisiin nostaminen on osa talouskriisin kanssa kamppailevan hallituksen maaliskuun puolivälissä julkistamaa 4,8 miljardin euron säästöohjelmaa.

Työministeri **Andreas Loverdosin** mukaan ohjelmalla on kiire, jotta maan eläkejärjestelmä ei ajautuisi lähivuosina vararikoon. Säästöohjelma takaisi Kreikalle EU:n rahallista tukea. Unionin talouskomissaari **Olli Rehn** on vaatinut, että unionin mahdollinen tuki Kreikalle sidotaan tiukasti maan suunnittelemiin talousuudistuksiin.

Hallituksen säästöohjelma on herättänyt kreikkalaisissa raivoisaa vastustusta. Säästöohjelman tultua julki maahan julistettiin yleislakko.

Lakon järjestivät maan kaksi suurinta työntekijäjärjestöä, jotka edustavat noin puolta Kreikan työvoimasta. Lakkopäivänä noin 30 000 mielenosoittajaa kokoontui Ateenan keskustaan. Mielenosoitus riistäytyi väkivaltaiseksi. Naamioituneet mielenosoittajat kävivät poliisien kimppuun, ja poliisit käyttivät kyynelkaasua.

Hallituksen säästöohjelmassa Kreikan yleistä arvonlisäveroa korotetaan kaksi prosenttiyksikköä 21 prosenttiin. Samalla virkamiesten palkkoja alennetaan ja julkisen sektorin eläkkeiden korotukset jäädytetään.

New York Timesin tietojen mukaan Kreikan eläkejärjestelmä on yksi osasyllinen maan talouskriisin. Kreikkalaisten varhaiseläkeikä, 50 vuotta naisille ja 55 vuotta miehille, lisää valtion velanottotarvetta huomattavasti. Kreikassa on luvattu varhaiseläkettä noin 700 000 työntekijälle, mikä vastaa noin 14 prosenttia maan työvoimasta.

Hallituksen uusi säästöohjelmaa poistaisi varhaiseläkkeet kokonaan.

(HS.fi 12.3.2010; The New York Times 11.3.2010; Euobserver.com 15.3.2010)

ALANKOMAAT

Hallituksen kaatuminen sotkee uudistuksia

Hollannin keskeiset puolueet joutuivat kevättalvella siirtämään tulevan eläkeuudistuksen käsittelyä, kun maan hallitus kaatui Afganistanin-operaatiosta johtuviin erimielisyyksiin.

Parlamentin käsittelyssä ollut lakiehdotus eläkeiän nostamisesta ja toisen pilarin eläkkeiden rahoituksesta on nyt hyllytetty kesäkuun vaaleihin asti.

Sekä Hollannin kristillisdemokraattinen puolue että työväenpuolue olivat toivoneet saavansa muilta puolueilta tukea eläkeuudistuksen käsittelyn jatkamiseksi. Puolueiden näkemykset asian käsittelystä erosivat toisistaan kuitenkin niin suuresti, että asiaan voidaan palata vasta vaalien jälkeen.

Maan työnmarkkinajärjestöt vuorostaan ovat ilmoittaneet, että ne pyrkivät avaamaan lakiehdotuksen uuden hallituksen kanssa. Työmarkkinajärjestöt haluavat neuvotella sekä ensimmäisen että toisen pilarin eläkkeistä. Järjestöt uskovat voivansa esittää uudelle hallitukselle sellaisen kompromissiehdotuksen, josta se ei voi kieltäytyä.

Hollannin elinkeinoelämän ja yrittäjäjärjestöjen keskusliitto VNO-NCW uskoo, että työntekijät ja työnantajat pystyvät yhdessä ratkaisemaan asian.

– Me uskomme, että eliniän piteneminen pitää ottaa huomioon Hollannin eläkejärjestelmää uudistettaessa. Jos pitenevä elinikä johtaa myös piteneviin työuriin, noin puolet ongelmistamme on ratkaistu, VNO-NCW:n johtaja **Bernard Wientjes** sanoo.

Kompromissiehdotuksen etsinnöistä huolimatta eläkkeistä odotetaan Hollannin tulevien vaalien yhtä tärkeintä kysymystä. Kaikki keskeiset puolueet ovat valmiita ikärajan nostamiseen. Vain pieni äärioikeistolainen PVV ja äärivasemmistolainen SP vastustavat julkisesti eläkeiän nostamista.

Maan kansalaiset ovat kuitenkin täysin eri linjoilla kuin poliitikot. TNS Gallupin viime vuonna tekemän kyselytutkimuksen mukaan vain 15 prosenttia hollantilaisista pitää eläkeiän nostamista välttämättömänä.

Hollannin eläkeuudistuksen voimaantuloa on kaavailtu vuosille 2015 tai 2020.

(IPE 5.3.2010 ja 2.3.2010)

Peter Lindström
Tiedottaja
Eläketurvakeskus

Muiden maiden
eläkeasioista voit lukea
myös Eläketurvakeskuksen
kotisivuilta, www.etk.fi osiosta
Kansainvälinen eläketieto

ISO-BRITANNIA

PwC esitti uudet raamit valtion eläkeohjelmaksi

Konsulttiyhtiö PricewaterhouseCoopersin (PwC) asiantuntijat ovat esittäneet Ison-Britannian hallinnolle valtion työntekijöiden eläkeiän nostamisesta 70 ikävuoteen vuoteen 2046 mennessä.

PwC:n mukaan eläkeiän nostaminen helpottaisi valtion eläkevastuiden maksamista ja vähentäisi velanottotarvetta.

Eläkeiän nostamisen lisäksi PwC:n mielestä Britannian valtion tulee kannustaa henkilöstöään työskentelemään pitempään. Samalla työnantajien on muutettava näkemyksiään ikääntyneistä työntekijöistä ja parannettava työnaikajärjestelyjään.

PwC:n mukaan Ison-Britannian rahoituspalveluilla tulisi olla eläke- ja työurauudistuksessa keskeinen rooli. PwC peräänkuuluttaa joustavia sijoitustuotteita, joissa eläkeikä ei ole ennalta lyöty lukkoon. Lisäksi eläkesäästöjen takaisinmaksussa tulisi huomioida työn tekeminen eläkevuosina.

– Joko veroja on kiristettävä tai sitten on luotava muita keinoja vastata eläkkeiden ja terveydenhuollon kasvaviin kustannuksiin, PwC:n makrotaloustutkimuksen johtaja **John Hawksworth** sanoo.

(IPE 25.2.2010)

VIRO

Eläkeiän nostaminen talven puheenaihe

Viron hallitus suunnittelee eläkeiän nostamista 65 vuoteen. Eläkeiän nostamisesta on keskusteltu Virossa koko talven ajan. Maan parlamentin sosiaalivaliokunta vei asian helmikuussa parlamentin käsittelyyn.

Viron ammattiyhdistysten keskusliiton mielestä maan hallituksen ehdotus ei ole onnistunut. Keskusliitto pelkää, että hallituksen ehdotus heikentää virolaisten hyvinvointia ja kasvattaa maan sosiaalimenoja. Keskusliiton puheenjohtaja **Harri Taligan** mukaan hallitus ei ole riittävästi huomionnut, millä keinoilla ikääntyneiden työhaluja parannetaan. Samoin hallitus ei ole riittävästi huomionnut työterveys- huollon merkitystä.

Ikärajojen nostamisen hyödyistä on oltu maassa hyvin erimielisiä. Sosiaaliministeri

Hanno Pevkur on kiirehtinyt ikärajan korotusta eläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi. Tallinnan sosiaalipolitiikan professori **Lauri Leppik** on taas peräänkuuluttanut Viron eläkejärjestelmältä suurempaa joustavuutta ikärajojen suhteen. Joustavan eläkeiän vastapainoksi Leppik on esittänyt eläkkeiden kartuttamisessa kansalaisten oman vastuun lisäämistä.

Eläkeiän nosto on osa Viron hallituksen laajempaa ohjelmaa vuosille 2009–2011. Uusi laki nostaisi eläkeiän 65 ikävuoteen asteittain vuoteen 2026 mennessä. Vuodesta 2017 alkaen eläkeikä nousisi säännöllisesti 3 kuukautta vuodessa.

Virolaismiesten eläkeikä on tällä hetkellä 63 vuotta ja naisten 61 vuotta.

(Estonian Free Press 17.2.2010 ja 9.11.2009; Keski-suomalainen 8.2.2010; The Baltic Course 17.12.2009)

EU

Yhä useampi yritys hyödyntää liukuvaa työaika

Elin- ja työolojen kehittämistä Eurofoundin tuoreen kyselytutkimukseen mukaan eurooppalaiset yritykset hyödyntävät entistä enemmän liukuvaa työaika henkilöistensä työjärjestelyissä.

Liukuvan työajan käyttö on lisääntynyt huomattavasti siitä kun Eurofound teki vastaavan kyselyn neljä vuotta sitten. Uusien tulosten perusteella liukuvaa työaika hyödyntää nyt jo 56 prosenttia yrityksistä.

Tutkimustuloksista ilmeni myös merkittäviä ongelmia työpaikoilla. Yksi kolmasosa kyselyyn vastanneista työntekijöistä koki, että he eivät saa riittävästi tietoa työpaikkansa taloudellisesta tilasta.

Lisäksi tutkimuksessa ilmeni, että yksi kolmasosa päälliköistä ja johtajista oli huolestunut työntekijöiden edustajien osallistumisesta yritysten päätöksentekoon. Työntekijöiden edustajien pelättiin viivästyttävän päätöksentekoa. Eurooppalaisten yritysten yhteistoiminnan tuloksia pidettiin kuitenkin kokonaisuutena varsin positiivisina.

(Eurofound News 1/2010)

Vihreä paperi eläkkeistä tulossa

EU:n komissio suunnittelee julkaisevansa kesälä uuden ns. vihreän paperin eläkkeiden lainsäädännön, valvonnan ja säätelyn sekä koodinoin tarpeista.

Paperissa tarkastellaan jäsenmaiden eläkejärjestelmiä väestön ikääntymisen ja finanssi-kriisin valossa.

Vihreä paperi (engl. green paper) on EU:n hallinnossa nimitys viralliselle asiakirjalle, joka esittelee laiksi kaavailtua asiaa.

(IPE 25.2.2010)

YHDYSVALLAT

Triljoonan dollarin vaje

Kahdeksan Yhdysvaltain osavaltiota on suurissa vaikeuksissa eläkkeidensä rahoituksen kanssa. Tutkimuslaitos Pew Center on laskenut, että 50 osavaltion eläkevastuissa on peräti triljoonan dollarin (1 000 000 000 000) vaje.

Pew Centerin laskelmien mukaan Alaskan, Coloradon, Illinoisin, Kansasin, Kentuckyn, Marylandin, New Jersey ja Oklahoman osavaltiot eivät kykene täyttämään eläkevakuutetuille annettuja lupauksia. Pahin tilanne on Illinoisissa.

– Lama ja sijoitustappiot esittävät vain pientä roolia ongelman synnyssä. Paljon suurempaa roolia eläkeongelman syntyisessä näyttävät osavaltioiden omat päätökset ja kurinalaisuuden puute, tutkimuslaitoksen johtajaa **Susan K. Urahn** kommentoi New York Timesille.

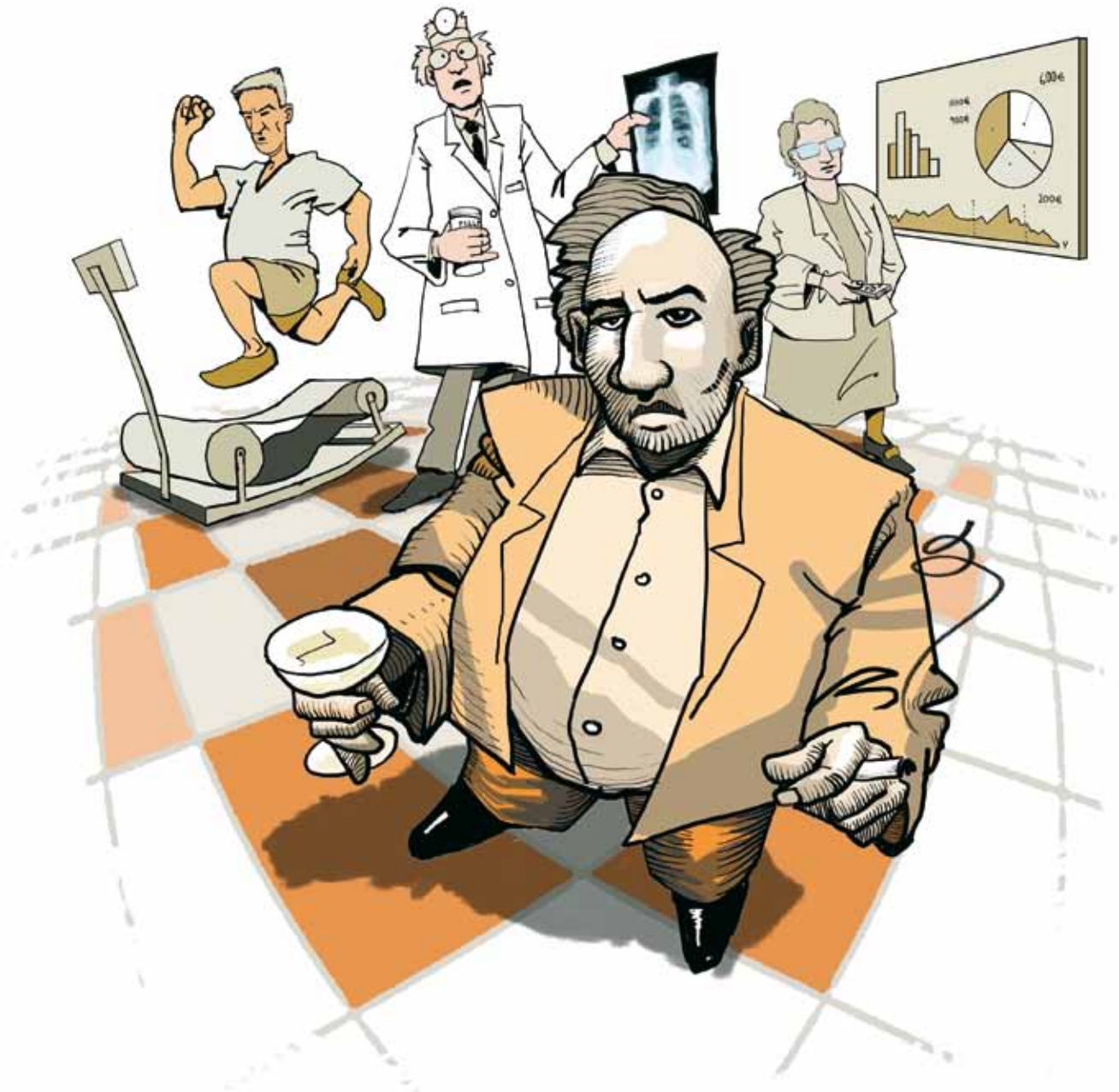
(The New York Times 18.2.2010)

Sivuvaikuksensa on valistuksellakin

Terveyskansalaisuuden tiellä 2

Suostuttelut siellä, sanktiot täällä ja sivuvaikutukset kaikkialla. Kansalaisten elämäntapojen tervehdyttäminen on valtiovallan suojeluksessa. Tarkkakatseiset yhteiskuntatutkijat ovat löytäneet hyväntahtoisen valistuksenkin taustalta aika suuren kertomuksen.

Kenelläpä olisi sitä vastaan, että suomalaisia yritetään valistuksen keinoin käännättää terveellisten elämäntapojen tielle? Onnistumisprosentista tosin vallitsee melko pessimistisiä käsityksiä.

Pintavilkaisulla näyttää siltä, että kampanjat antavat lisää potkua valmiiksi terveille; urheilulliset saavat uusia liikuntaideoita ja puoliraittiit uskonvahvistusta kohtuukäytölleen. Sen sijaan naapurissa jatkuu iloinen meno ja sielläkin entiset uskomukset vahvistuvat, onpa sitten vauhdin antajana alkoholi, tupakka tai runsaat ruoka-ainekset. Näinhän me olemme urautuneet ajattelemaan. Toistakin näyttöä löytyy.

Nuoren lääkärin **Pekka Puskan** johtama Pohjois-Karjala -projekti yli 30 vuoden takaa on yksi tunnetuista menestystarinoita. Sydän- ja verisuonisairauksien hälyttävät lukemat kääntyivät siedettävämpään suuntaan. Siis tupakointiinkin määrätietoosella kampanjoinnilla voidaan vaikuttaa.

Terveys sosiologi **Markku Myllykangas** suosii ennaltaehkäisevää terveyspolitiikkaa, vaikka hän onkin epävarma sen vaikuttavuudesta. Ehkäisy perustuu hänen mielestään lähinnä toiveajatteluun. Suurin osa suomalaisten terveydentilan muutoksista perustuu yhteiskunnalliseen muutokseen eikä sairauden- tai terveydenhoitoon.

Hoidetaan eikä moralisoida

– Ihminen ei kovin herkästi muuta käyttäytymistään, ellei taustalla ole jokin pelko. Silti pelottelu ei kuulu ainakaan terveysalan ammattilaisen keinovalikoimana. Myllykangas kertoo äimistyneensä erään erikoislääkärin haastattelusta, jossa tämä kertoi hoitoskaalansa vaihtelevan ”lempästä myötälämisestä lievään uhkailuun”.

– Se on täysin epäeettistä. Lääkäri ei saa uhkailla.

Muutenkaan pelkkä pelottelu ei auta, vaan tarvitaan porkkanaa. Sairastumisriskin pienentyminen voi sellaiseksi käydä, vaikka sitä ei yleensä voida aukottomasti todistaa elämäntapojen muutoksen tulokseksi. Yksi kärjekäimmistä esimerkeistä on varmasti valunut tieteen areenoilta pinttyneiden tupakkamiesten arkiseen argumentaatioon: keuhkosityöpään sairastuvista kymmenen prosenttia ei ole koskaan tupakoinut tai altistunut passiivisesti tupakoinnille.

Ajoittain esiin pulpahtavista nettikeskuste-

luista huolimatta myöskään moralisointi ei Myllykankaan mielestä kuulu sivistysvaltion hoitotiikkaan.

– Jos ihmisiltä mennään kysymään, ketä pitäisi hoitaa ja kenen pitäisi hoitonsa itse maksaa, voi tulla hyvinkin räväköitä vastauksia.

Myllykangas muistuttaa terveysetiikan periaatteesta, että sairastunut ihminen hoidetaan eikä siinä yhteydessä moralisoida.

– Olen tosin havainnut myös terveydenhuollon ammattilaisissa paljon sen henkistä puhetta, josta paljastuu, ettei kysymystä elämänta-

”Elämme aikakautta, jossa meidän ulkoinen kurissapitomme on korvautunut henkilökohtaisilla projekteillamme.”

pasairauksista ole kovin syvällisesti pohdittu.

Hinta-asekin tehoaa Myllykankaan mielestä heikosti. Vaikutukset tahtovat jäädä väliaikaisiksi. Hinnankorotusten jälkeen ihmisten käyttäytyminen – esimerkkinä viinan kulutus – palautuu entisiin uomiinsa.

Valistus voi valtaistaa

Viestinnän tutkija, yhteiskuntatieteiden tohtori **Sinikka Torkkola** sanoo, ettei valistusta tulisi arvioida sen mukaan, meneekö se perille. Tutkimusmenetelmät eivät yksinkertaisesti ole niin kehittyneitä, että niillä saataisiin varma tietoa erillisen kampanjan toivotuista vaikutuksista.

– Terveysvalistuksen perusteluksi pitäisi riittää, että se on eettisesti oikein.

Torkkola on aikaisemmalta ammatiltaan sairaanhoitaja. Hän rahoitti vielä jatko-opintojaan viikonlopputyössä sairaalassa. Elämäntapamuutoksen vaikeus tuli todennetuksi moneen kertaan. Yhteiskuntatutkijana hän toivoisi, että suuren yleisen suussa kenties vieläkin elävä uskomus itse aiheutetuista sairauksista lopulta-kin kuopattaisiin.

Siihen tulokseen tuli eettisten asioiden

neuvottelukunta etene jo useita vuosia sitten. Asiantuntijakeskusteluissa on monella tavalla osoitettu, että rajan määrittäminen on täysin mahdotonta, eikä millään tavalla eettisesti perusteltua.

Mitä on valistuksen kääntöpuolella?

Vaihtoehdot näyttävät olevan vähissä. Pätevään tutkimustietoon perustuva suostuttelupuhe näyttäisi yhteiskunnallisesti siedettävimmältä lähtökohdalta. Silläkin on kääntöpuolensa, johon yhteiskuntatutkimuksessa on runsaasti kiinnitetty huomiota.

Tunnetun ranskalaisen **Michel Foucaultin** hallinnan analytiikasta kehiteltyjä teorioita vahvasti pelkistäen elämme aikakautta, jossa meidän ulkoinen kurissapitomme on korvautunut henkilökohtaisilla projekteillamme. Olemme siirtyneet ”vapauden kautta hallintaan”. Tämä ilmenee sellaisten projektien lisääntymisenä, jotka pyrkivät vastuullistamaan yksilöitä.

Tämän suuntaista kehitystä tukee virallinen kilpailukykyvaltion retoriikka, jota tutkija **Anu Kantola** on analysoinut. Hänen mukaansa jopa terveyserojen kaventamiseen tähtäävää politiikkaa on alettu perustella kilpailukyvyllä.

Nämä ovat pikanäytteitä laajasta monen tiehenalan piirissä käytävästä keskustelusta, jonka eräänä tulemana voi nähdä tavallisen terveysintoilijan ongelmattomana, hyväntahtoisena työmuurahaisena – mutta samalla uusien valan muotojen alistamana yksilönä.

– Terveysvalistus voi myös valtaistaa ihmistä, Torkkola tähdentää.

Ihminen valtaistuu – tai voimaantuu – kun hänelle annetaan välineitä, joilla hän itse voi tehdä päätöksiä. Tähän pitäisi kiinnittää enemmän huomiota, ja ihmisiä tulisi kuunnella enemmän.

Kissan voi nostaa pöydälle

Torkkolan mukaan terveysviestinnässä ei voi olla vain yhtä ainoata linjaa. Useissa teorioissa esitetään elämäntapojen muutoksen etenevän vaiheittain. Prosessin vaiheesta riippuu, millainen neuvonta voi olla paikallaan.

Myöskään suorasukainen ikävän tulevaisuuden ennusteen kertominen ei saa olla pois suljettua.

Eino Nykänen

Kuvitus: Ilkka Kumpunen

Tietotaidon siirtyminen vaatii ponnisteluja, uusia ratkaisumalleja ja kuntien välistä yhteistyötä

Kuntatyöntekijöiden eläkepoistumaan ei voi varautua liikaa

Eläkepoistuman ollessa kunnissa suurimmillaan vuosina 2013 – 2017, mitä tilanne tuo tullessaan heikentyvän talouden kanssa painiskeleville kunnille? Joissakin kunnissa suurin osa työntekijöistä jää eläkkeelle.

Nykyisistä kuntatyöntekijöistä vuoteen 2030 mennessä kaksi kolmasosaa on siirtynyt eläkkeelle. Tämä tulee aiheuttamaan sen, ettei nuoria työntekijöitä riitä vanhoihin virkoihin.

Kuntien Eläkevakuutuksen tilastopäällikkö **Tuomo Halmeenmäen** mukaan kunnat ovat varustautuneet hyvin eri tavoin tulevaan. Kun toisissa kunnissa on selkeästi jo vuosia varauduttu eläkepoistumaan, osassa taas asiaan ei ole reagoitu vielä juuri mitenkään.

Halmeenmäki korostaa, että mitä aikaisemmin kunnat varautuvat eläkepoistumaan, sitä

paremmin on ratkaisuvaihtoehtoja, joista voidaan valita sopivimmat. Ennakoimalla voidaan kartoittaa mahdollisia ongelmakohtia. Kukaan ei hyödy tilanteesta, jossa joudutaan tekemään pakkoratkaisuja.

– Ratkaisumalleja ei voida kopioida kunnasta toiseen. Jokaisen kunnan on itse tehtävä suunnitelma, miten selviää eläkepoistumasta. Niissä kunnissa, joissa valtaosa eläköityy yhtä aikaa, tietotaidon siirtyminen on aikamoinen haaste. Tietotaito ei siirry sukupolvelta toiselle pikakursseilla. Tarvittaisiin rinnakkaistyökentelyä.

Tuomo Halmeenmäen mukaan mitä aiemmin kunnat varautuvat eläkepoistumaan, sitä enemmän ratkaisuvaihtoehtoja on tarjolla.

Löydetäänkö oikeanlaisia työntekijöitä?

Halmeenmäki uskoo, että nykyiset palvelumuodot voivat parantua, vaikka henkilöstömäärä väheneisi.

Yksi olennainen kysymys on se, löydetäänkö oikeanlaisia työntekijöitä vanhojen tilalle. Tällöin myöskään yksityistä ja kolmatta sektoria ei tule unohtaa. Myös rakenneuudistukset ja aiempaa laajempi yhteistyö kuntien välillä on tärkeää ja tämä korostuu erityisesti teknologian kehittämisessä.

Työvoimakilpailussa kunnat voisivat pärjätä juuri työhyvinvointiin tähtääviä toimintamuotoja lisäämällä, jolloin myös työntekijät saadaan viihtymään kunnassa pidempään. Tilastopäällikön mielestä kysynnän kasvamisen myötä eläkkeellä olevien kiinnostus työhön paluuseen lisääntyy, sillä kunta-alalla moni vanhuuseläkkeellä oleva on alle 63-vuotias.

Myös maahanmuuttajien työllistäminen voisi olla yksi ratkaisu. Suurimpana ongelmana maahanmuuttajien työllistämässä Halmeenmäki näkee sen, miten heidät saadaan muuttamaan pieniin kuntiin ja syrjäseudulle.

Muutenkin maahanmuuttajien työllistämisen vaatii aikaa ja totuttelua. Esimerkiksi hyljaisen tiedon siirtyminen maahanmuuttajille on kysymys, joka luo uusia haasteita. Toisaalta maahanmuuttajat voivat tuoda omasta maastaan sellaista tietotaitoa, jota suomalaisilla ei ole tarjota.

Vaikka tekniseltä ja yleishallinnosta jäädään eniten eläkkeelle, Halmeenmäki arvioi, että eniten työvoimapulaa tulee olemaan sosiaali- ja terveysalalla.

– Kaikki toimet, joilla voidaan työvoiman osaamista jakaa, ovat oikeita.

Halmeenmäen kunnallispolitiikan alaan kuuluva tuore väitös *Kunta-alan eläkepoistuman haasteet ja ratkaisumallit* on tarkastettu Tampereen yliopistossa.

Teksti: Virpi Kirves

Kuva: Kirsi Salovaara

Työeläkkeen laskentaoppaasta uudistettu painos

► Työeläkkeen laskentaoppaassa käsitellään eläkelaskennan perusteita. Se on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsikirjaksi eläkelaskennan perustietoja tarvitseville. Teoksessa esitetään omina kokonaisuuksinaan eri eläkelakien mukaisten eläkkeiden laskentaperiaatteet. Mukana on myös havainnollisia laskentaesimerkkejä.

Vuoden 2010 opas käsittelee niiden eläkkeiden laskentasääntöjä, joiden eläketapahtuma on vuonna 2010 tai sen jälkeen. Oppaassa on myös kerrottu 1953 ja sen jälkeen syntyneille tulevat osa-aikaeläkkeen muutokset.

Teoksen liitteenä on laskennassa apuna käytettäviä vakioita, kertoimia ja rajamääriä ja muun muassa TEL-indeksin pisteluvut vuodesta 1962 lähtien. Liitteissä on myös selostettu pääpiirteittäin yksityisen ja julkisen sektorin eläkelaskentaan liittyviä eroja ennen vuotta 2005.

Työeläkkeen laskentaopas 2010 ilmestyy sekä painettuna kirjana että nettiversiona. Nettiversio on saatavilla sivustolta www.etk.fi. Painetun kirjan voi tilata Eläketurvakeskuksesta, aineistopalvelut@etk.fi.

Keskieläke 1 344 euroa

► Eläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 344 euroa kuukaudessa vuoden 2009 lopussa.

Vuotta aiemmin vastaava luku oli 1 263 euroa kuukaudessa. Luvuissa ovat mukana Suomessa asuvat työ- tai kansaneläkettä saavat perhe- tai osa-aikaeläkettä saavia lukuun ottamatta. Tiedot ovat Eläketurvakeskuksen ja Kelan tilastojen ennakkotietoja.

Miehet saavat keskimäärin selvästi suurempia eläkkeitä kuin naiset. Miehille maksettiin eläkettä viime vuoden lopussa keskimäärin 1 530 euroa kuukaudessa. Naisten vastaava eläke oli 1 196 euroa.

Miesten ja naisten eläkkeiden ero johtuu pääosin tyourista. Eläkettä saavien naisten tyourat ovat lyhyempiä kuin miesten. Naisista löytyy miehiä enemmän niitä, jotka eivät ole olleet lainkaan työelämässä. He elävät usein pelkän kansaneläkkeen varassa.

Yli puolet työntekijöistä valmiita jatkamaan 63 ikävuoden jälkeen

► Työterveyslaitoksen (TTL) tuoreen katsauksen mukaan yhä useampi työntekijä on valmis jatkamaan työelämässä 63 ikävuoden jälkeen.

Uudesta Työ ja terveys Suomessa 2009 -katsauksesta käy ilmi, että työssä olevista 45 vuotta täyttäneistä vain runsas kolmannes on sitä mieltä, etteivät he missään tapauksessa tule jatkamaan työssä 63 ikävuoden jälkeen.

Ylemmistä toimihenkilöistä valtaosa aikoo jatkaa työssä. Heistä ainoastaan noin neljännes suunnittelee siirtyvänsä pois työelämästä 63 ikävuoden rajan saavutettuaan.

Alemmissä toimihenkilöissä kielteisen osuus on reilu kolmannes. Kielteisimmän työssä jatkamiseen suhtautuvat työntekijäammateissa toimivat.

Työuran pidentäminen edellyttää hyvää terveyttä

Tärkeimpiä työssä jatkamiseen vaikuttavia tekijöitä ovat työntekijöille edelleen terveys ja taloudelliset tekijät. Lähes yhtä tärkeäksi tekijäksi on viime vuosina tullut mielekäs, mielenkiintoinen ja haastava työ.

Selvästi enemmän merkitystä ovat saaneet myös mahdollisuudet työn keventämiseen ja työaikojen joustot.

Työ ja terveys Suomessa 2009 -katsaus perustuu Työterveyslaitoksen rekisteritietoihin, haastattelututkimuksiin ja asiantuntijoiden näkemyksiin. Katsaukseen haastateltiin 3 363 työssä olevaa henkilöä.

Edelliset vastaavat selvitykset tehtiin vuosina 1997, 2000, 2003 ja 2006.

Matti Ylilampi Arekin toimitusjohtajaksi

► Arekin toimitusjohtajaksi on nimitetty diplomi-insinööri **Matti Ylilampi** (52). Hän aloittaa toimitusjohtajana viimeistään kesäkuussa.

Ylilampi on toiminut aiemmin tietohallinnon johtotehtävissä Tieto Oyj:ssä (nykyinen työpaikka), Primasoftissa, Sammossa ja Leoniassa.

Sosiaaliturva kiinnosti espanjansuomalaisia

► Kansaneläkelaitos ja Eläketurvakeskus yhdessä järjestivät helmikuussa kolme infotilaisuutta Espanjan Aurinkorannikolla asuville suomalaisille.

Kaksi tilaisuudesta oli tarkoitettu eläkeläisille ja yksi työkäisille. Tilaisuuksissa informoitiin molempia kohderyhmiä Suomen sosiaaliturvajärjestelmästä, eri sosiaaliturvan alueista sekä toukokuun alussa voimaantulevien uusin EU:n sosiaaliturva-asetusten mukanaan tuomista muutoksista.

Sosiaaliturva-asioihin liittyvään problematiikkaan olivat tutustumassa myös edustajat Madridin suurlähetystöstä ja kahdesta konsulaatista.

Eläketurvakeskuksesta paikalla olivat koulutuspäällikkö **Barbro Lillqvist** ja erityisasiantuntija **Marjaana Lundqvist**, Kelasta paikalla oli useampia asiantuntijoita.

– Tiedontarve espanjansuomalaisilla on jopa hämmäntävän suuri. Ihmiset ovat kiinnostuneita omien asioidensa lisäksi myös yleisistä asioista kuten eläkeläisten oikeuksista ja velvollisuuksista sekä maksuista ja rahavirroista, Barbro Lillqvist kertoo tunnelmista.

Suomalaisia lähes 30 000 Aurinkorannikolla

Eläkeläisille tarkoitettuihin tilaisuuksiin saapui jopa niin paljon ihmisiä, että kaikki eivät mahtuneet sisälle. Tarve oikean tiedon saamiseksi ei olekaan kovin yllättävä, sillä Aurinkorannikolla asuu talvisin Kelan arvion mukaan

Kuva: Mikka Uusi-Kilponen

20 000 – 30 000 suomalaista, joista vajaat 3 000 on pysyvästi asuvia eläkkeensaajia.

Suomalaiset ovatkin alueen kolmanneksi suurin väestöryhmä.

Tiedotusta uusista EU-asetuksista ennakkoon

Suomi on Marjaanan mukaan ensimmäinen maa, joka on ehtinyt kertoa Espanjassa oman maan kansalaisilleen EU:n uudesta sosiaaliturva-asetuksesta, joka tulee voimaan toukokuun alussa.

– Ainakin Englanti ja Norja ovat kuulemma tiedottamassa asiasta lähiaikoina, kertoo Mar-

jaana Lundqvist. Tilaisuuksista saatu palaute oli yleisesti ottaen hyvin positiivista.

Kuva: Mikka Uusi-Kilponen

Minna Aila FK:n viestintäjohtajaksi

► Finanssialan Keskusliiton (FK) uudeksi viestintäjohtajaksi on nimitetty oikeustieteen kandidaatti **Minna Aila** (43). Hän aloitti tehtävässään vuoden 2010 alussa.

Aila on toiminut viimeksi Elcoteqin viestinnästä ja yritysvastuuasioista vastaavana johtajana.

NIMITYKSET

Eläke-Tapiola

FT, dosentti **Tuomas Multamäki** on nimitetty Eläke-Tapiolan Talous ja riskit -toiminnon riskianalytikoksi 1.1. alkaen. Aiemmin hän on työskennellyt Tapiola-ryhmän riskienhallintatoiminnossa sekä tutkimus- ja projektinjohtotehtävissä Suomen Akatemian palveluksessa.

Tuomas Angervo, KTM, on nimitetty Eläke-Tapiolan sisäisen tarkastuksen päälliköksi 1.2. al-

kaen. Hän toimi aikaisemmin Eläke-Tapiolan sisäisenä tarkastajana.

Miika Kotaniemi, tekn. yo., on nimitetty kiinteistöanalytikoksi Eläke-Tapiolan sijoitustoimintoon, pääomamarkkinoiden kiinteistö- ja pääomarahastosijoituksiin 8.2. alkaen. Kotaniemi siirtyi Tapiolaan kiinteistöalan konsulttitoimistosta Newsecistä.

Jan Lehtinen, KTM, on nimitetty arvopaperi-

päälliköksi Eläke-Tapiolan sijoitustoimintoon, suorat osakesijoitukset -tiimiin 1.3. alkaen. Lehtinen on aiemmin toiminut salkunhoitajana samassa tiimissä.

Ilmarinen

OTK **Anna Salovaara** on nimitetty rahoituspalvelupäälliköksi.

Arvostavasta toimintatavasta esimiehen menestystekijä

Minna Kurttila, Taina Laane,
Kirsi Saukkola & Tiina Tranberg:

Arvostus – valmentava kirja esimiehille

Helsinki: Tammi 2010,
143 sivua,
ISBN 978-951-31-5319-9.

► Kirjan viitekehyksen muodostavat positiivinen psykologia ja ratkaisukeskeisyys. Arvostavaksi esimieheksi voi kehittyä hyödyntämällä työntekijöiden vahvuuksia, keskittymällä ongelmien sijasta tavoitteisiin ja huomaamalla arkipäivän edistysaskeleita.

Johtamisen ydintä ovat aito kuunteleminen ja luottamuksen rakentaminen. Arvostava esimies on myös jämäkkä. Hän luo selkeät pelisäännöt työyhteisöön, puuttuu epäkohtiin ja saa aikaan tuloksia.

Kirja auttaa esimiestä pohtimaan omaa rooliaan. Miksi haluan olla esimies? Millainen esimies haluan olla? Mitkä ovat vahvuuteni ja kehitystarpeeni? Esimiehen tulee saada riittävästi palautetta, minkä tuloksena hän voi tulla tietoiseksi myös nk. sokeista kohdistaan.

Arvostava esimies tuntee itsensä ja vahvuutensa, mutta hyväksyy myös heikot kohtansa. Hän kehittää itseään ja antaa itselleen luvan olla myös epätäydellinen ja erehtyvä. Ydin on toimivissa ihmissuhteissa.

Kirjassa puhutaan täydestä elämästä, energiasta, rakastamisesta ja onnellisuudesta – ei stressinhallinnasta. Esimiehisyyteen kuuluu myös pysähtyminen ja tietoinen läsnäolo.

Kirjoittajat uskovat ihmisen innovatiivisuuteen ja rajattomaan kehittymiseen. Esimies tukee näitä, kun hän nostaa esiin työntekijän vahvuuksia ja antaa palautetta, jotka vahvistavat työntekijän itseluottamusta ja lisäävät yritteliäisyyttä.

Kirja suosittelee, että lukija perehtyy yhteen lukuun viikossa ja tekee siihen kuuluvat harjoitukset. Näistä muodostuu seitsemän viikon opiskelu. Sinä aikana esimies kartuttaa itselleen omannäköisensä työkalupakin. Kirjaa voisi mainiosti käyttää myös esimiesryhmässä opiskeluun.

Marja-Liisa Punnonen

Pidä huolta aivoistasi

Seppo Soinila:
Aivot

– pidä huolta pääomastasi.

Helsinki: Duodecim 2009,
422 sivua. ISBN 978-951-656-269-1.

► Miten uni, perintötekijät, elintavat ja nautintoaineet vaikuttavat aivojen toimintaan? Entä miten kipu liittyy aivoihin? HYKS:n neurologian erikoislääkäri **Seppo Soinila** kertoo aivojen toiminnasta monipuolisesti, harvinaisen yleistajuisesti ja suorastaan mukaansatempaavasti. Soinila on julkaissut yli 200 aivoja koskevaa tutkimusta sekä luennoinut aiheesta runsaasti myös suurelle yleisölle. Nyt ilmestyvä pokkari on päivitetty versio aiemmin ilmestyneestä Ajattele aivojasi -teoksesta.

Soinila kirjoittaa havainnollisesti miten aivot ovat yhteydessä suurimpaan osaan kehon toiminnoista. Välillä lukija jää ihmettelemään miten moni asia liittyyköön aivoihin. Myös aivojen sairastuminen vaikuttaa yleensä koko ihmisen toimintakykyyn. Usein sairastuminen liittyy välittäjäaineiden toimintaan, esimerkiksi skitsofrenia johtuu dopamiini-nimisen välittäjäaineen liian suuresta määrästä kun taas Parkinsonin tauti sen puutteesta.

Lievimmillään stressi tarkoittaa valpastumista ja yleistä vireystilan nousua, jonka tarkoituksena on suojata ihmisiä uhkaavilta tilanteilta. Tässä mielessä stressi on siis hyödyllinen ominaisuus – on sitten kyse oman hengen suojaamisesta tai vaikkapa esitelmän pitämisestä suuren yleisön edessä. Ajoittainen stressi ei sinänsä ole pahasta, jos huolehditaan toipumismahdollisuuksista. Ongelmallista onkin meidän ajallemme tyypillinen pitkään jatkuva stressitila yhdistettynä riittämättömään lepoon.

Aivojen hyvinvointiin Soinila suosittelee meille kaikille tuttuja keinoja kuten terveellistä ruokavalioita, päihteistä pidättäytymistä, liikuntaa, itselle sopivaa työmäärää sekä riittävää unta. Aivojen käyttö itseä kiinnostavalla ja tyydyttävällä tavalla ei ole koskaan pahasta. Luontaisia, mutta voimakkaita, mielihyvän kokemuksia on mahdollista saavuttaa ainakin liikunnan ja seksuaalisuuden alueella.

Kari Lindstedt

Yhdyskunta

www.tahrikuvio.fi

Elinikäinen oppiminen käy kätevästi, klik-klik, verkossa!

Senioreita kabinetteihin

KUKA?

- **Sirkka-Liisa Kivelä** on Turun yliopiston yleislääketieteen professori ja TYKSin ja Satakunnan sairaanhoitopiirin ylilääkäri.
- 63-vuotias, avioliitossa sosiaalineuvos Mauri Akkasen kanssa, ei lapsia.
- 30 vuoden ajan tutkimuksia iäkkäiden depressioista, kaatumisvammoista, lääkkehoidoista ja pahoinpitelystä. Kansainvälisissä tutkimushankkeissa ja EU:n asiantuntijana.
- Noin 500 tieteellistä julkaisua, seitsemän oppikirjaa ja 41 väitöskirjan ohjaus.
- Ammattilaisten täydennyskouluttaja ja luennoitsija seniorille.
- Lehtien, radion ja TV:n haastatteluja.
- Senioriliikkeen ja Senioriasiainliiton puheenjohtaja.

Gerontologisten eli vanhenemista monipuolisesti tarkastelevien tutkimusten määrä on lisääntynyt mittavasti viimeisten 30 vuoden aikana. Tieteellisten lehtien palstoilla julkaistaan yhä useampia vanhenemiseen sekä iäkkäiden hoitoon ja kuntoutumiseen liittyviä tutkimustuloksia. Tietoja sovellettaviksi käytäntöön on.

Tietojen lisääntyminen on muuttanut tutkijoiden asenteita aikaisempaa myönteisemmiksi. Tutkimukset lähes poikkeuksetta tukevat käsitystä siitä, että iäkkäillä on luultua enemmän voimavaroja ylläpitää ja jopa parantaa toimintakykyään ja ehkäistä ennenaikaista raihaantumistaan.

Tutkimuksista käytäntöihin

Rollaattorin avulla liikkuvat ovat oppineet kävelemään itsenäisesti, kun heidän kuntoutumisen on toteutettu oikein. Lihaskivien ja tasapainon parantamiseen sekä kaatumisvammojen ehkäisyyn on monia mahdollisuuksia. Terveellisen ravinnon sekä riittävän D-vitamiinin ja kalkan saannin merkitys senioreiden luuston kunnon, lihaskivien, tasapainon ja mielialan säilymisessä on todistettu.

Sosiaaliset toiminnot, muistelu ja liikunta ryhmissä ehkäisevät masennustilojen puhkeamista ja edistävät depressioiden paranemista. Käyttämistieteeseen perustuvat hoidot ylläpitävät virkistävää unta ja vaikuttavat myönteisesti toiminnallisen unettomuuden paranemiseen.

Monien lääkkeiden haittavaikutukset ovat iäkkäillä ongelmallisempia kuin heitä nuoremmilla. Lääkkeiden haitalliset yhteisvaikutukset korostuvat niiden määrän lisääntyessä. Lääkehoidojen kokonaisarvointien hyödyistä senioreiden toimintakykyyn ja elämänlaatuun on näyttöä. Uni- ja rauhoittavien lääkkeiden käytön lopettaminen vähentää kaatumisvammojen määrää ja hoitokustannuksia.

Esimerkit kuvastavat pientä osaa tutkimuksiin perustuvista mahdollisuuksista senioreiden toimintakykyyn ja hyvän vanhenemisen ja vanhuuden edistämisessä. Tulokset eivät saa jäädä julkaisuihin kirjoitetuiksi teksteiksi. Ne tulee siirtää käytännön toiminnoiksi.

Ikäsyrijintä esteenä

Iäkkäitä syrjivät asenteet ja käytännöt ovat yleisiä. Nuoret ja työikäiset eivät ole olleet vanhoja. He eivät kokemusperäisesti tiedä, mitä on olla seniori ja mistä iäkkäänä selviytyy. Senioreihin suhtaudutaan jopa kaksijakoisesti. Heitä syrjitään, mutta samalla heitä virheellisesti holhotaan.

Syrjivät asenteet estävät senioreille tarkoitettujen preventiivisten toimintojen sekä heidän sairautsiensa hoidon ja kuntoutumisen kehittämistä. Ammattihenkilökunnan geriatrisen koulutuksen ja täydennyskoulutuksen vähäinen määrä, geriatrisen hoidon kehittämisen hitaus, vanhuspsykiatrisen hoidon laiminlyönti sekä psyykenlääkkeiden runsas käyttö ja siitä johtuva iäkkäiden muistin ja liikuntakyvyn tuhoutuminen ovat esimerkkejä ikäsyrijinnästä.

Senioreita päättämään

Seniorit ovat nykyisin kunnoltaan parempia kuin vastaavanikäiset olivat 20 – 30 vuotta sitten. Tavallinen vanheneminen heikentää muistia, älykkyyttä, oppimiskykyä ja muita kykyjä varsin vähän. Pitkäaikaiset sairaudet tuovat enemmän ongelmia iäkkäiden elämään kuin vanheneminen.

Senioreilla on tietoja, taitoja ja kokemusta työstä ja elämästä. Monet heistä ovat toimineet vaativissa yhteiskunnallisissa tehtävissä. Yhteiskunnallamme ei ole varaa hukata heidän kokemuksuuttaan. Heitä tarvitaan sekä parantamaan iäkkäiden oikeuksia ja asemaa että muutenkin kehittämään yhteiskuntaamme.

Seniorit ovat parhaita iäkkäiden olojen asiantuntijoita. He kuitenkin ovat aliedustettuina päätösten teossa eli valtuustoissa ja eduskunnassa. Senioreiden, etenkin kaikista vanhimpien kansalaisten oikeuksien toteutuminen edellyttää heidän määränsä lisääntymistä siellä, missä yhteiskuntaamme vaikuttavista asioista päätetään. Heidän on ryhdyttävä ajamaan oikeuksiaan.

Seniorit voivat oma-aloitteisesti tehdä paljon toimintakykynsä ylläpitämiseksi, ja monet toimivatkin niin. He kuitenkin tarvitsevat tietoja oman hyvinvointinsa ylläpitämisen mahdollisuuksista. Tilaa laajalle monien tahojen toteuttamalle kampanjalle on.

Senioriyhdistysten, ministeriöiden, tutkijoiden ja muidenkin tahojen yhteinen kampanja senioreiden asumisesta, ravinnosta, liikunnasta, unesta ja opiskelusta sekä muista heidän hyvinvointiinsa vaikuttavista seikoista on tarpeen. Senioreiden informointi, ammattihenkilökunnan täydennyskoulutus ja näyttöön perustuvien toimintojen kehittäminen ovat kansantaloudellisesti kannattavia.

Toimintakyvystään huolehtivat seniorit eivät kansoita pitkäaikaisosastoja, ja osaavat ammatitauttajat eivät tainnuta heitä psyykenlääkkeillä.

Sirkka-Liisa Kivelä

Not a single new job created from raising the retirement age

► **Jaakko Kiander**, Director of the Labour Institute for Economic Research, does not support raising the lower age limit for old-age pension. He would rather see the focus placed on securing the employment rate and jobs.

“Raising the general retirement age does not bring about a single new job. Even if the limit is raised, it does not change the fact that some people won’t last until retirement, and the number of people applying for disability pension will likely increase. This would be the exact opposite of what we currently want.”

Kiander points out that the life expectancy coefficient, built into the 2005 pension reform, takes into account the fact that the population is ageing and living longer. Patience is required in order for the mechanism to show its long-term impact. Kiander further emphasizes that constant change diminishes the credibility of the economy, and that pension reforms should be few and far between.

He estimates that the current unemployment rate in Finland will likely rise to 11 per cent in 2010. This would mean that come autumn, 300,000 people will be unemployed. “Finland appears to have suffered more in this respect than many other countries. Others experienced a banking crisis, which we were spared. But there is no escaping the global recession, and our competitive ability in relation to our most important economic partners Sweden, Russia and Great Britain has been greatly affected. Russia’s buying power has weakened, and the value of the Swedish krona has gone down as well. Our export suffers as a result.”

According to a labour force survey carried out by Statistics Finland, the employment rate in the 15-64 bracket was 65.5 per cent in January. Young people are most affected by drops in the employment rate. Kiander states that according to calculations on public economy sustainability, an employment rate of over 70 per cent would be necessary in order to secure the funding balance of a welfare state over the next few years. Long-term, the rate would need to be around 75 per cent.

Another cause for concern is that the Finnish economy deficit looks set to exceed the three per cent limit set for European Union member countries.

However, not every aspect of the situation is

bleak. Kiander notes that Finland has efficient economic buffers in place, one of which is the fund reserve of the earnings-related pension scheme. The negative economic trend needs to be stopped, but there is still no unanimity regarding the resuscitation methods.

“The issue right now is not a lack of employees but of jobs. Only twice in recent Finnish history has there ever been a lack of employees, in 1973 and 1989.” And there is no basis for the claim that Finns have short working careers, according to a study ordered by the EU Commission. Finns easily reach working careers spanning 40 years, as long as work is in demand and working life is developed.

A new era begins in vocational rehabilitation

► Co-operation between different actors in vocational rehabilitation is on the increase. Labour market organizations, pension providers and the government are joining forces in their common pursuit of ensuring more – and better – years spent working.

Vocational rehabilitation always begins with a rehabilitation plan drawn up together with the client.

The challenge lies in how to reconcile systems containing numerous services and different time amounts for granting cash rehabilitation benefits. One way of achieving this, while avoiding having the customer bounced between different systems, is through a joint electronic data system. This is the opinion of **Riitta Korpiluoma**, Director at the Finnish Centre for Pensions, **Tiina Huusko**, Rehabilitation Manager at the Social Insurance Institution, **Veijo Notkola**, General Manager of the Centre for Rehabilitation Research and Development, and Rehabilitation Manager **Oili Kukkohovi-Korhonen** from Ilmarinen.

Veijo Notkola emphasizes the need for rapid rehabilitation in order to prevent disability pensions. The lower the threshold for admittance to vocational rehabilitation, the fewer the number of disability pensions.

According to Tiina Huusko, more detailed information on rehabilitation should be made available. This is especially important in municipal healthcare, where there is no systematic collecting of information and no way of knowing the real impact of rehabilitation. Further, rehabilitation plans should be drawn up for ex-

tended periods of time.

One crucial aspect of vocational rehabilitation is establishing realistic chances for training and a change of profession. Young people and the disabled are especially at a disadvantage. However, vocational apprenticeship has proved very useful, according to Oili Kukkohovi-Korhonen. It is also appreciated by employers due to its varied forms. The rehabilitee is able to evaluate his own development and actual resources.

Clear navigation and easy access essential to web services

► In early 2010, *Työeläke* magazine sent out a questionnaire to pension providers and institutions, asking them what kind of web services they provide. The results showed that there is a vast array of services available, both to customers such as employers and the insured, and the general public. Identification is usually necessary in order to use the services intended for customers. Most of the services are currently available only in Finnish and Swedish.

The Communications Director at the Farmers’ Social Insurance Institution (Mela), **Markku Pulkkinen**, reports that their electronic web service usage went up almost 80 per cent over the last year, and the trend is visible elsewhere too.

In addition to pension-related services, pension providers and institutions also offer their customers services related to well-being at work. For example, Tapiola Pension has eTyky, and Ilmarinen a service that provides information, material and practical tools for employers.

The State Treasury’s extranet service *Kaikunet* provides information on, among other things, working capacity.

Services on open pages are available to any web user. Ilmarinen, Varma and Tapiola Pension, among others, provide an insurance service for temporary employers. Any citizen who temporarily employs people can manage related insurance issues through the service. Varma’s pages features a game explaining well-being at work, and the Local Government Pensions Institution uses animations to review the process of, for example, applying for vocational rehabilitation.

Eläketurvakeskuksen JULKAISUJA

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT OVAT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI
JULKAISUJA VOI MYÖS TILATA PAPERIVERSIONA OSOITTEESTA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAI VAIHDE 010 7511)

KÄSIKIRJOJA

Työeläkelainsäädäntö 2010. Täydennysosa

Kirja täydentää Työeläkelainsäädäntö 2010 -kirjaa, joka sisältää työeläkelait ja niiden voima-panolait sekä niihin liittyviä lakeja ja asetuksia. Tähän täydennysosaan on koottu käytännössä usein tarvittavia valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksia, joita-kin lakeja sekä otteita eläkesäätiö-, vakuutus- kassa- ja vakuutusyhtiölaeista.

*Toimittajat: Eliisa Ryynänen ja Mikko Sankala
Sarja: Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2010:4
ISBN 978-951-691-124-6 (sid.)
ISBN 978-951-691-125-3 (PDF)
ISSN-L 1795-9578*

Työeläkkeen laskentaopas

Laskentaoppaassa käsitellään eläkelaskennan perusteita. Se on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsikirjaksi eläkelaskennan perustietoja tarvitseville. Teoksessa esitetään omina kokonaisuuksinaan eri eläkelakien mukaisten eläkkeiden laskentaperiaatteet. Mukana on myös havainnollisia laskenta-esimerkkejä.

Vuoden 2010 opas käsittelee niiden eläkkeiden laskentasääntöjä, joiden eläketapahtuma on vuonna 2010 tai sen jälkeen. Oppaassa on myös kerrottu 1953 ja sen jälkeen syntyneille tulevat osa-aikaeläkkeen muutokset. Teoksen liitteinä on laskennassa apuna käytettäviä vakioita, kertoimia ja rajamääriä (mm. TEL-indeksin pisteluvut vuodesta 1962 lähtien). Liitteissä on myös selostettu pääpiirteittäin yksityisen ja julkisen sektorin eläkelaskentaan liittyviä eroja ennen vuotta 2005. Mukana on myös lähde-tietoja syvällisempää tietämystä tarvitseville.

*Tekijät: Marjukka Hietaniemi ja Johanna Kujanpää
Sarja: Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2010:2
ISBN 978-951-691-122-2 (sid.)
ISBN 978-951-691-123-9 (PDF)
ISSN-L 1795-9578*

KESKUSTELUALOITTEITA

Työssä käyvät eläkeläiset – erot muihin työssä käyviin ja eläkkeellä oleviin

Reportissa selvitetään vanhuuseläkeikäisten (63–70-v.) ja sitä nuorempien (55–62-v.) työssä käyvien eläkeläisten ominaispiirteitä. Vertailukohteena ovat samanikäiset muut työssä käyvät ja kokoaikaeläkkeellä olevat henkilöt. Huomiota kiinnitetään terveyteen, sosiodemografisiin tekijöihin ja työhön liittyviin kysymyksiin sekä taloudellisiin motiiveihin työssä jatkamisessa. Tutkimus perustuu Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen yhteydessä kerättyyn eläkkeelle siirtymistä käsittelevään Ad hoc 2006 -tutkimusaineistoon.

*Tekijät: Liisa-Maria Palomäki ja Eila Tuominen
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita
2010:4
ISSN-L 1795-3103*

The distribution of pension wealth in Finland

Tutkimuksessa kuvataan eläkevarallisuuden jakautumista Suomessa. Eläkevarallisuus merkitsee ansaittujen eläkeoikeuksien nykyarvoa. Aineisto koostuu ei vielä eläkkeellä olevista yli 44-vuotiaista suomalaisista. Eläkevarallisuutta ei ole aiemmin huomioitu suomalaisessa varallisuudenjakotutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan eläkevarallisuuden huomioiminen tasoi-ttaa varallisuusjakaamaa jonkin verran.

*Tekijä: Tallamaria Maunu
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Working Papers
2010:3
ISSN-L 1795-3103*

TILASTORAPORTEJA

Yritysten työeläkemaksut vuonna 2008

Julkaisu sisältää tietoja yritysten maksamista työntekijän eläkelain (TyEL) mukaisista lopullisista vakuutusmaksuista toimialoittain yrityksen koon mukaan luokiteltuna. Julkaisussa on myös tietoja yritysten lukumäärästä, vakuutusmaksuihin sisältyvistä työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkemaksuista sekä tilastotietoa yritysten vakuutusten jakautumisesta saman eläkelaitoksen sisällä tai eläkelaitosten kesken. Julkaisu perustuu työeläkelaitoksilta saatuihin tietoihin.

*Tekijät: Saara Hurmerinta, Jukka Lampi ja Katariina Vapalahti
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 3/2010
ISSN-L 1459-3823*

KATSAUKSIA

Eläke- ja muun sosiaaliturvan kehittämis- ja yhteistyöryhmät

Vuosittain ilmestyvä kooste työeläkejärjestelmään läheisesti liittyvistä ajankohtaisista työryhmistä ja kehittämishankkeista. Katsauksessa käsitellään lyhyesti myös työryhmien töiden tuloksia sekä vireillä olevia lainmuutosesityksiä.

*Tekijät: Eva Helenius ja Irma Kortesoja
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 2010:3
ISSN-L 1236-7737*

Pension Contribution Level in the United States and Canada – A Comparison with the Pension Contribution Level in Europe

Katsaus on englanninkielinen käännös viime vuonna ilmestyneestä julkaisusta *Eläkemaksu-taso Yhdysvalloissa ja Kanadassa* (Eläketurvakeskuksen katsauksia 2009:13).

*Tekijät: Antti Mielonen ja Mika Vidlund
Sarja: Finnish Centre for Pensions, Reviews 2010:2
ISSN-L 1236-7737*